

Slniečko 9

ROČNÍK 44

MÁJ 1990

4 KČS

Stratené vtáčie pierko

BRANISLAV REZNÍK

Po ceste hrkotali dva veľké vozy. Cestujúci sedeli oproti sebe zababušení v huňatých dekách a zamyslene si prezerali okolitú krajinu, nad ktorú sa spomedzi ťažkých mrakov sem-tam predral zväzok slnečných lúčov.

„Hej!“ obrátil sa jeden z nich v prvom voze na pohoniča. „Pridaj trocha, lebo príde-me neskoro!“

Kočiš trhol uzdou a kone sa dali do mierneho klusu.

„Tak ako, mládenec? Páči sa ti výlet?“ spýtal sa pán Bžoch, riaditeľ školy v Senici, svojho malého, asi desaťročného spolucestujúceho.

„Páči,“ prisvedčil chlapec. „Len keby tak nefúkalo!“ postažoval si a lepšie sa zakrútil do deky.

„Veru, chladno je, akoby ešte ani nebol máj,“ pridala sa k rozhovoru pán farár z Košarísk.

„No, neviem, neviem, či bolo rozumné v takomto počasí letieť letúňom. Počul som, že keď aeroplán zosadá a duje silný vietor, všeličo sa môže stať,“ vyslovil nahlas svoje obavy riaditeľ Bžoch.

„Len sa nestrachujte, pán učiteľ,“ ozvala sa pani starostová a chlapcova teta zo Senice. „Pán minister Štefánik je vraj vynikajúci pilot.“

„Iste. Lenže tentoraz nebude sedieť za kormidlom on. Predsa len — je to francúzsky generál. Určite má svojich letcov,“ poznamenal riaditeľ.

Chlapec so záujmom počúval rozhovor. Aj on už veľa počul o neobyčajnom mužovi — Milanovi Rastislavovi Štefánikovi. Najmä v prvých mesiacoch po vojne, keď z ich triedy zmizol veľký obraz bradatého cisára Františka Jozefa a nahradil ho portrét prezidenta Masaryka. A on už odvtedy nebol občanom Uhorska, ale Československa. Otec mu vtedy povedal, že bez Štefánika by nebolo Československa.

Chlapca však oveľa viac zaujala zmienka o aeropláne. Lietajúci stroj zatiaľ videl iba na obrázku. Nešlo mu do hlavy, že niečo také veľké môže vzlietnuť a lietať ako vták. Obrázok s aeroplánom si vtedy vystrihol a celý večer ho odkresľoval.

Spýtali sme sa ministra školstva, mládeže a telesnej výchovy SR:

Čo pre Vás v detstve znamenal Milan Rastislav Štefánik

Nepreháňam: znamenal veľa. Bol som, tuším, druháčik v základnej škole, vtedy ešte nazývanej ľudová škola. Bola to malá dedinská škola, trojtriedka. Pán učiteľ nám rozprával o Štefánikovi — to bolo v tom období našej premenlivej národnej histórie, keď bol Štefánik ctený ako národný hrdina — opisoval nám jeho úspechy ako vynikajúceho hvezdára, svetovo uznávaného vedca a pritom poznamenal:

„Takým vedcom veru nikto z vás nikdy nebude!“

Pichlo to, zaboľelo. Tak sa mi zdá, že sa v tom okamihu zrodilo vo mne odhodlanie dokázať, že aj na našej dedine môže vyrásť vedec, ktorý sa nebude báť vstúpiť do arény svetovej vedy. O štvrtstoročie neskôr som sa ocitol vo francúzskom vedeckom ústave v Meudone, mestečku neďaleko Paríža.

V Meudonskom lese doteraz sídli hvezdáreň, v ktorej Štefánik pracoval. Tam som si na zážitok z ľudovej školy spomenul. Štefánik otvoril cestu, po ktorej kráčame ďalší, a ja — na rozdiel od môjho dávneho učiteľa z ľudovej školy — verím, že na ňu po nás nastúpia mnohí z vás, prváci, druháci, i vy starší.

LADISLAV KOVÁČ

Chlapec zaklonil hlavu a pozoroval oblohu, po ktorej sa prehánali mraky. Prižmúril oči a snažil sa predstaviť si, ako asi môže vyzeráť zem z takej veľkej výšky. Na chvíľu celkom prestal vnímať okolie.

„Hej, mládenec!“ štuchol do chlapca riaditeľ.

Chlapec sa strhol a prekvapene pozrel na riaditeľa. Ten sa mierne pousmial. „Pýtam sa ťa, čo máš pripravené na uvítanie pána ministra?“

„Ja? Ja nič... Idem s tetou Milenou na návštevu krstných do Bratislavy.“

„Aha!“ prikývol riaditeľ. „No aj tak najprv pôjdeš privítať prvého muža Slovenska, lebo ideme rovno k miestu, kde má pristáť s aeroplánom. Tešíš sa? A akože sa vlastne voláš?“

„Ján Mudroch,“ odvetil chlapec.

„Ján Mudroch,“ zopakoval si pre seba riaditeľ Bžoch. „To som už niekde počul. Ba mám pocit, chlapče, že som ťa už i niekde videl.“

Pani starostová sa začala smiať. „Mali by ste poznať svojich žiakov, pán riaditeľ.“

„Ty chodíš v Senici do školy?“ začudoval sa riaditeľ. „Do ktorej triedy?“

„Do štvrtej.“

Riaditeľ sa zamyslel. „Ach ták! Ty si ten, čo tak rád kreslí! Pán učiteľ Bolebruch spomínal, že si do triedy priniesol nakreslený štátny znak. Bol som sa naň pozrieť... pekný,“ pochválil Janka riaditeľ.

Janko Mudroch sklopil oči.

„Naozaj rád kreslíš?“ začal vyzvedať i pán farár.

Pani starostová sa znova naširoko usmiala.

„Rád je slabé slovo. Čudujem sa, že nekreslí i teraz.“

Janko sa začervenal. Bol však už vyštípaný od vetra, preto si nik nevšimol jeho rozpaky.

„Už vidieť Bratislavu,“ zvestoval obom starosta sediaci vedľa pohoniča. „Za hodinu sme tam.“

Cesta ubehla rýchlo. Celá delegácia z rodného kraja pána ministra vojny Československa Milana Rastislava Štefánika, ktorý mal priletieť z Talianska, si v hlave začala opakovať uvítacie reči.

Janko Mudroch sa tiež začal netrpezlivo vrtieť. Tešil sa, že na vlastné oči uvidí aeroplán i slávneho rodáka.

Vozy dorazili k autám, ktoré stáli pri Vajnorochoch. Vedľa áut už postávali pracovní-

Lietadlo sa rýchlo priblížilo ku skupinke, preletelo ponad ňu a začalo sa otáčať späť. V tej chvíli sa však zakolísalo, prudko sklonoilo k zemi a zmizlo za stromami. Všetci stúpili v nemom úžase. Vtom sa spoza stromov ozval výbuch a vzápätí sa zdvihol ohnivý mrak. V uvítacom výbore nastala panika. Pracovníci ministerstva, nastúpení vojaci i pán farár s riaditeľom sa rozbehli k miestu nešťastia.

izby za malým stolčekom. Pred ním ležali noviny, ktoré mali na titulnej strane veľký portrét ministra vojny Milana Rastislava Štefánika. Janko naň uprene hľadel, potom noviny odsunul, vybral zo zásuvky ceruzku a papier, prižmúril oči a začal náhlivo kresliť. Keď skončil, opatrne otvoril úzke dvere na balkón a vyšiel na vzduch. Zo strechy susedného domu pomaly padalo na zem stratené vtáčie pierko.

ci ministerstva a pozorovali oblohu. Asi sto metrov od nich bolo z bielej plachty vyznačené veľikánske T, ktoré ukazovalo, kde má aeroplán pristáť.

Janko Mudroch so zatajeným dychom sledoval, ako sa zrazu spod oblakov vyhupla čierna škvrnka a rýchlo sa zväčšovala. No skôr, ako to stihol oznámiť, zbadali ju aj ostatní.

„Tam je!“ vykriekli mnohí ľudia odrazu.

„Teta Milena, čo sa stalo?“ spýtal sa vystrašene Janko pani starostovej.

Medzitým sa už ľudia rozbehli k troskám lietadla. I Janko ta chcel bežať, no teta Milena ho zadržala a zobrala so sebou do auta, ktoré išlo volať ďalšiu pomoc.

Na druhý deň sedeli pán starosta a jeho žena u Jankových krstných rodičov, pili kávu a tmeným hlasom rozoberali tragickú udalosť. Janko Mudroch sedel utiahnutý v kúte

Po mnohých rokoch, keď bol Ján Mudroch už uznávaným maliarom a vedel o veľkom synovi Slovenska Milanovi Rastislavovi Štefánikovi oveľa viac ako v tie osudné májové dni roku 1919, poslúžila mu táto skica, nakreslená roztrasenou detskou rukou, ako predloha pre krásny portrét tohto nášho štátnika a tvorcu Československej republiky. Posúďte sami. Je na titulnej strane Slniečka.

Mali sme my vtáka

Mali sme my vtáka,
šírym nebom lietal,
niesol zlatú slobodienu,
horko zaplakal.

Horko zaplakal,
horko o žiali,
niesol zlatú slobodienu,
padol na skaly.

Padol na skaly,
krídla zlomené,
a tá naša slobodienu
kvitne zo zeme.

Ty náš jasný vták,
kde ťa pochovať?
Na tom Bradle, na vysokom,
tam bude môj hrad.

Tam ja sedám rád,
hľadím v šíry kraj,
zlatú našu slobodienu
Pán Boh zachovaj!

ŠTEFAN KRČMERY

Raz som mal jednou vetou charakterizovať Milana Rastislava Štefánika. Nerozmýšľal som dlho. Pre mňa je M. R. Štefánik predovšetkým muž nezlomnej vôle.

Nevynikal ani rastom, ani telesnou zdatnosťou. Bol menšej postavy. Od mladosti chorľavel. Jeho žalúdočná choroba ho často pripútala k lôžku aj na niekoľko dní. M. R. Štefánik nebol ani človekom, ktorému sa v živote všetko ľahko darilo. Prišiel na svet v celkom obyčajný deň — v stredu. Nijaké nedeľniatko. Všetko, čo dosiahol, dosiahol nesmiernou vôľou.

Prežil krátky život. Tragicky zahynul skôr, než stihol zavŕšiť tridsiaty deviaty rok svojho života. Mnohí v jeho veku svoju životnú dráhu vedca či politika iba začínajú. M. R. Štefánik stihol vykonať toľko, že pri pohľade na jeho život sa nemôžeme ubrániť úžasu a obdivu.

Narodil sa 21. júla 1880 v Košariskách, malej dedinke pod majestátnym Bradlom. Okolie Myjavy patrilo v tých časoch k národne najuvedomelejším oblastiam Slovenska. M. R. Štefánik tu už v detstve získal vrelý vzťah k neslobodnému Slovensku a jeho ľudu. Dostal sa vo svojom živote do rôznych, aj tých najvzdialenejších kútov zeme. Nikdy však na svoje rodné Slovensko nezabudol. Nikdy nedokázal rozprávať o Slovensku bez dojatia a bez zvláštneho lesku vo svojich priezračnobelasyých očiach.

DUŠAN KOVÁČ Muž nezlomnej vôle

Pre svoje národné povedomie trpel už ako študent. Vystriedal tri gymnáziá, kým sa mu podarilo zmaturovať. Po maturite odišiel študovať do Prahy. Už vtedy ho lákali

Milí přátelé,

M. R. Štefánik je spolu s T. G. Masarykem a E. Benešem tvůrcem a zakladatelem našeho státu. Každý z nich byl jiný a přece k sobě lnuli jako bratři, ale vztah Masaryk—Štefánik byl spíše vztahem otce a syna.

Starý moudrý pán profesor a mladý pohledný letec, fyzik a astronom, který měl život teprve před sebou a přesto se ani nedožil slavného návratu do vlasti.

Ale o tom všem napsala pěknou knížku paní Ponická, které musíme být vděční za velký přínos k novodobým dějinám našeho státu.

Zdraví Vás a Vaše mladé čtenáře

Oyga Hanlova

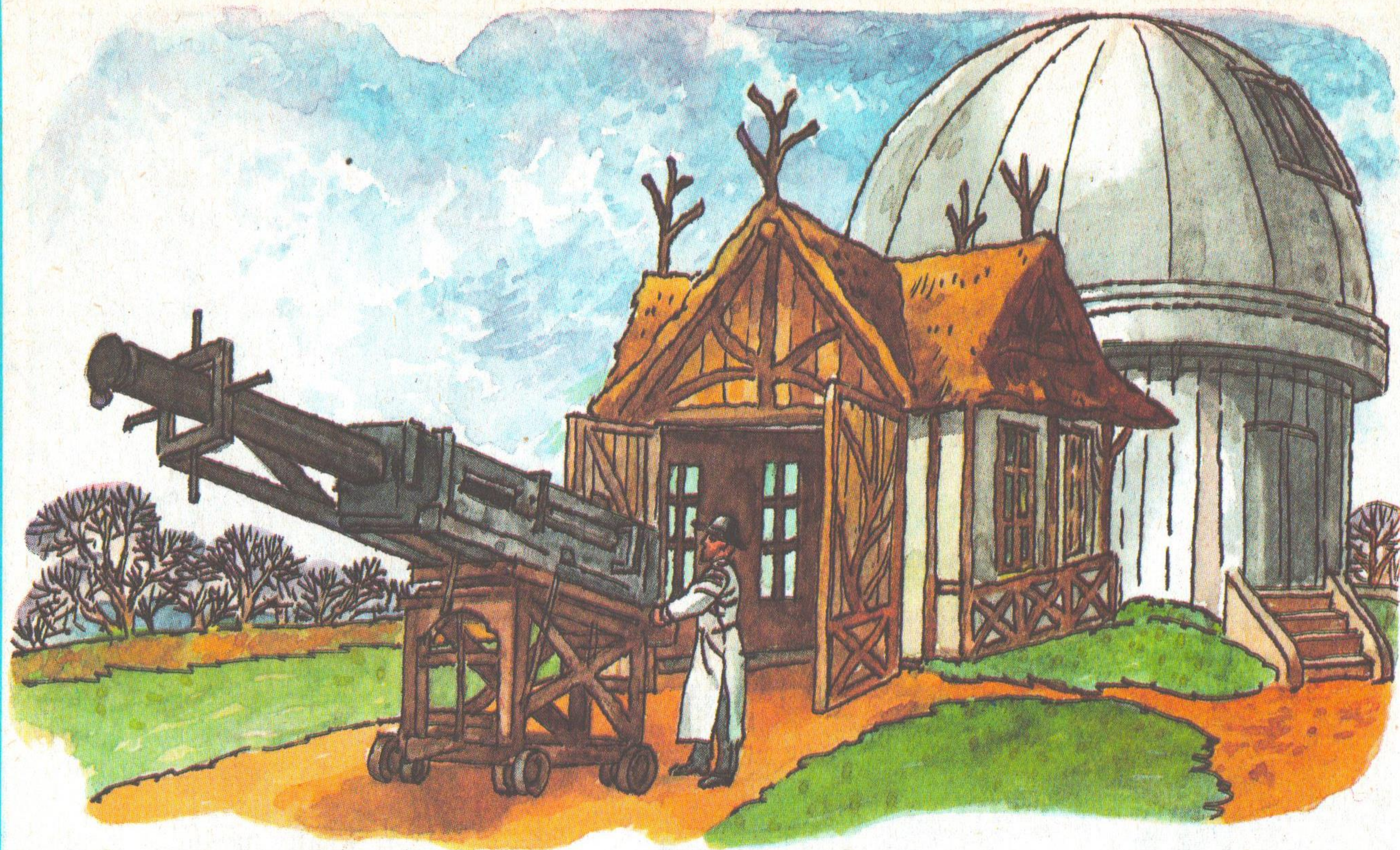
CESTY MILANA RASTISLAVA ŠTEFÁNIKA PO EURÓPE A PO INÝCH SVETADIELOCH

veci ďaleké, neobvyklé. A čo mohlo byť neobvyčajnejšie ako záhadné svety hviezd? Mladý Štefánik sa rozhodol pre štúdium hviezdárstva.

Do Prahy prišiel s neobvyčajným hladom po vedomostiach. Na univerzite si zapísal až 43 hodín prednášok týždenne. Bolo to neuveriteľne veľa. Štúdiom sa však jeho záujmy nevyčerpávali. Bol členom slovenského študentského spolku Detvan. Venoval sa literárnej tvorbe. Písal do pražských časopisov články o Slovensku. Štúdium ukončil roku 1904 a získal titul doktora filozofie.

Pražský pobyt mal pre jeho ďalší život veľký význam. Získal veľa priateľov a práve v pražskom prostredí si ešte väčšmi uvedomil biedne postavenie slovenského národa. Prišiel k záveru, že ak slovenský a český národ chce žiť lepšie, musia sa spojiť.

Na pražskej univerzite sa stretol s profesorom Tomá-

šom G. Masarykom. Horlivo navštevoval jeho prednášky a stal sa jedným z jeho popredných stúpcov. S T. G. Masarykom sa stretal aj mimo univerzity a priľnul k nemu synovskou láskou.

Po ukončení štúdia vystala pred M. R. Štefánikom vážna otázka. Čo ďalej? Ako hvezdár sa nemohol uplatniť ani v Prahe, a tým menej na Slovensku. Rozhodol sa odísť do sveta. Takmer bez peňazí a iba so slabými znalosťami francúzštiny pricestoval do Paríža. Pol roka živoril, potom sa na neho usmialo šťastie. Začal pracovať v známej neudonskej hvezdárni, ktorej riaditeľ, profesor Jansen, rozpoznal jeho talent. M. R. Štefánik sa s plnou vervou vrhol

do vedeckej práce. Pracoval tak, ako to bolo uňho obvyklé: s nadľudským úsilím. V krátkom čase si získal meno v odborných kruhoch. A popritom cestoval. Takmer po celej zemeguli. Plavil sa po moriach, cestoval po púšťach, po všetkých kontinentoch. A vždy sa krátko zastavil aj doma. Naposledy roku 1913 pri pohrebe otca.

Roku 1914 vypukla svetová vojna. M. R. Štefánik hneď pochopil, že lepšia budúcnosť Slovenska môže nastať iba vtedy, ak bude vo vojne porazené Rakúsko-Uhorsko a jeho spojenec Nemecko. Ako francúzsky občan nastúpil k armáde a napriek chatrnému zdraviu sa žiadal k letectvu. Koncom roka 1915

vzlietol so šialenou odvahou nad srbským frontom. Stalo sa mu to takmer osudným. Z ťažkých zranení sa vyliečil, ale na front sa už nevrátil.

Všetky svoje sily potom venoval boju za vytvorenie samostatného československého štátu. Opäť sa stretol so svojím obľúbeným profesorom T. G. Masarykom. Vo februári 1916 vytvorili spolu v Paríži Československú národnú radu. Bola to vlastne zahraničná československá vláda. M. R. Štefánik sa stal jej podpredsedom. Jeho hlavnou úlohou bolo vytvoriť v zahraničí československé vojsko, légie, ktoré by bojovalo za národnú slobodu Čechov a Slovákov. M. R. Štefánik, ktorý sa vo francúzskej armáde

v krátkom čase stal z obyčajného vojaka generálom, pustil sa s vervou do tejto úlohy.

Keď vznikla Československá republika, rozhodol sa M. R. Štefánik vrátiť domov. 4. mája 1919 nasadol v Taliansku do lietadla a zamieril

k Bratislave. Pristáť mal na letisku vo Vajnoroch. Lietadlo však nedoletelo. Nad Ivánkou pri Dunaji sa z neznámych príčin zrútilo. V jeho troskách zahynul jeden z najvýznamnejších Slovákov. Po dlhých rokoch odlúče-

nia bol jeho prvý dotyk s rodinou zemou dotykcom posledným.

Pochovaný je nad rodnou dedinou na vrchu Bradlo, kde sa týči mohutná mohyla, dielo architekta Dušana Jurkoviča.

JOZEF CÍGER
HRONSKÝ

Zakopaný meč pod Zoborom

V kláštore pod Zoborom, ktorý kráľ Svätopluk pred niekoľkými rokmi bol zbudoval, mnísi práve zažívali sviece a zatvárali brány, lebo sa už hodne večerilo, keď tu na kláštorskú cestu dostal sa osamotený jazdec. Jazdec niesol sa na krásnom koni, ale kôň bol už hodne ustatý; bolo vidieť na ňom, že prekonal veľmi dlhú cestu. Ani sám jazdec nebol inakší, zmorený bol od dlhej jazdy.

Brána kláštora bola už zatvorená, keď jazdec zastavil svojho koňa pred ňou. Zabúchal teda čižmou na vráta, nezosadnúc z koňa, až kým jeden z mníchov nenazrel cez oblok.

„Bratia, jazdec stojí pred bránou, iste kráľovský posol, musíme ho vpustiť,“ povedal mních.

Ale keď otvoril bránu, pred vrátami nebol nikto.

Jazdec v tie časy bol už za kláštrom na horskej ceste a popoháňal svojho koňa, aby sa čím hlbšie dostal do hory, pokým ukážu sa hviezdičky na oblohe. Keď sa dostal jazdec na malú odľahlú čistinku, kde ľudská noha sotva kročila, zosadol z koňa, priviazal ho k starému dubu a začal rozkladať oheň.

Pri svetle vaty bolo iba vidieť, že jazdec nie je poslom, ani

obyčajným pútnikom. Drahé šaty priliehali na statnú postavu, rúbenie a sponka pláštá blyštala sa, ba aj ostrohy mal pozlátené. Sotva rozhorela sa jedna vatra, o niekoľko krokov rozložil druhú a dlho stál medzi dvoma ohňami ako socha so skríženými ramenami, iba kedy-tedy zatriasli sa mu vlasy, čo padali mu až na plecيا.

Pred svitaním, keď vyšla zornička, priviedol koňa medzi dva ohne a tam ho zaklal.

Meč a všetky drahocennosti zo seba zahrabal hlboko pod pahrebu, a keď vrcholec Zobora pozlátilo slnko, ako obyčajný pútnik vracal sa ku kláštoru.

„Otvorte, prichodí priateľ, pútnik bez zbrane!“

„Čo si žiada u nás náš priateľ?“ pýtali sa mnísi.

„Chcem byť vašim bratom a ostať medzi vami.“

Mnísi otvorili mu vráta, ale dlho sa radili, či prijať ho medzi seba. Predložili mu posvätné knihy; vysvitlo, že je veľmi múdry, i prijali ho onedlho za brata.

A dlho tam žil, až obeleli mu vlasy.

Iba keď umieral, prezradil mníchom:

„Ja som kráľ Svätopluk.“
A hneď i dokonal.

Traja mnísi, čo to počuli, akoby onemeli, nepovedali viac slova, iba veľký smútok rozkázali po celom kláštore, a keď sedem ráz zapadlo slnko, tí traja vyniesli v čistom plátne obaleného kráľa Svätopluka a niesli ho, niesli, až kým nedošli na samé temeno Zobora.

Tam uložili ho do hrobu z kresaného kameňa.

Na kameni všetci traja prisahali, že nezradia nikomu, koho tu pochovávali, keď taká bola jeho žiadosť.

I nikto nevedel, koho pochovávali mnísi na temene Zobora, iba keď Svätoplukov národ viedol vojnu za slobodu, ľudia počuli zavše čudný cvengot spod zeme okolo Zobora.

To vtedy vždy zacvendžal Svätoplukov zakopaný meč.

A keď nájde sa kedykoľvek smelý junák, čo za hlasom pôjde hľadať meč, ľahko môže ho nájsť, a potom smelo môže viesť slovenský národ do boja, zvíťaziť i nad najväčším nepriateľom.

Ba mnohí naši hrdinovia ho už vraj i našli, i víťazili, a po víťazstve zasa uložili ho naspäť na neznáme miesto, aby vždy mohol zacvendžať, keď sloboda Svätoplukovho národa bude ohrozená.

Kto za pravdu horí...

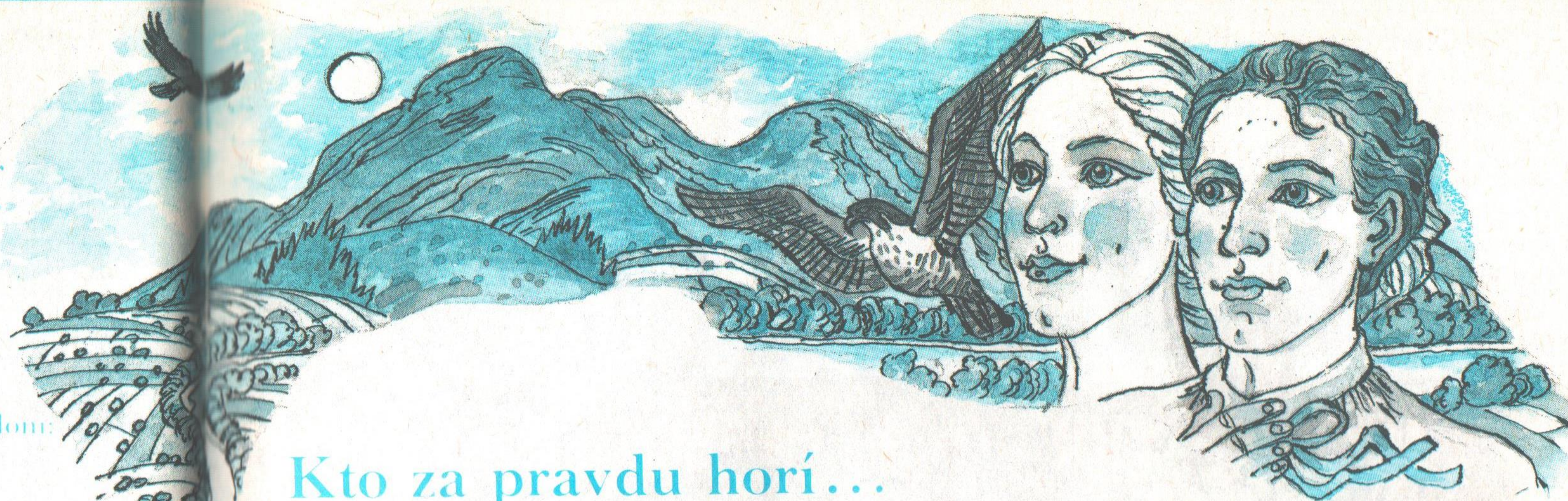
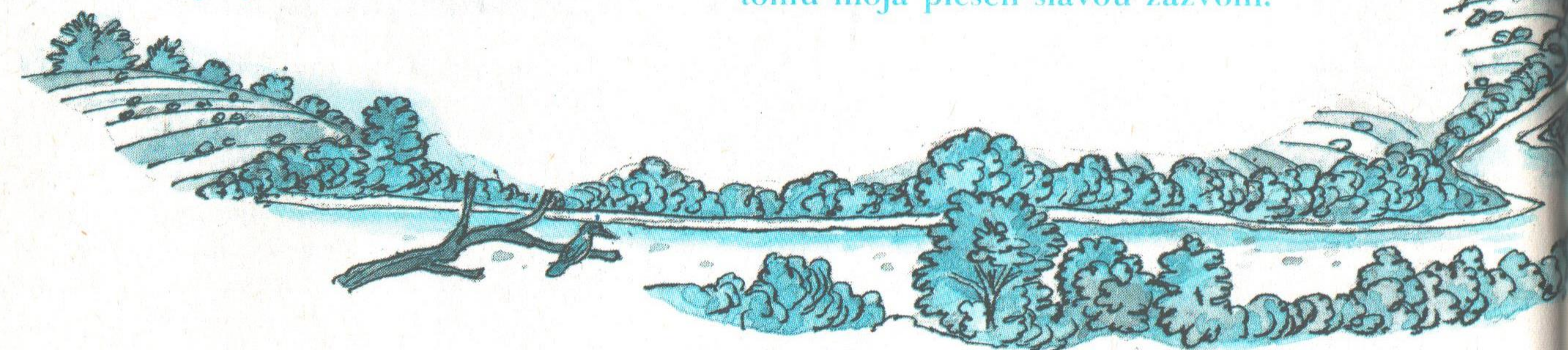
KAROL KUZMÁNY

Kto za pravdu horí svätej obeti,
kto za ľudstva právo život posväti,
kto nad krivdou biednych slzu vyrojí:
tomu moja pieseň slávou zazvoní.

Pán Boh šlachetnosti nebo vystavil,
večné on pre podlosť peklo podpálil;
kto ctí pravdy božskej božské zákony:
tomu moja pieseň slávou zazvoní.

Kto si stojí slovu; čo priam zhrkne svet,
komu nad statočnosť venca v nebi niet,
koho dar nezvedie, hrozba neskloní:
tomu moja pieseň slávou zazvoní.

Keď zahrmla delá, orol zaveje,
za slobodu milú kto krv vyleje,
pred ohnivým drakom kto vlasť zachová:
tomu moja pieseň slávou zazvoní.

Kto za pravdu horí...

Väčšina slovenských hymnických piesní sa zrodila z náhleho a silného citového zážitku ich autorov. Tak je to aj so zrodom jednej z našich najkrajších hymnických piesní Kto za pravdu horí.

Jej autorom je básnik, prekladateľ, redaktor a organizátor slovenského národného života Karol Kuzmány, rodák z Brezna. Od roku 1832 až do roku 1849 bol v Banskej Bystrici evanjelickým farárom. Okrem kňazských povinností rozvinul tu širokú literárnu a kultúrno-osvetovú činnosť. Tu napísal mnohé básne, prózy i úvahy a preložil veľa významných literárnych diel zo slovanských literatúr. Tu redigoval a vlastným nákladom vydával literárny časopis Hronka. Úspešne zakladal a organizoval aj mnohé spolky. Jedným z nich bol Spolok všeobecnej vzdelanosti, ktorý pomáhal zakladať na začiatku roku 1848. Slovenský ľud sa v ňom mal naučiť mnohým užitočným veciam: včelárstvu, ovocinárstvu, správne mu ošetrovaniu dobytky a pod. Táto činnosť sa však nepáčila nepriateľom slovenského národa. Na župnom úrade spolok neschválili a Karola Kuzmányho označili za „pansláva“, to znamená za nepriateľa uhorského štátu. Kuzmányho to tak rozhorčilo, že po návrate domov okamžite napísal článok do Slovenských národných novín, ktoré vydával Ľudovít Štúr

v Bratislave. Potom si sadol za harmónium, aby sa upokojil. Na um mu však zišla melódia piesne nemeckého skladateľa Maxa von Schlenckendorfa „Sloboda, ktorú mám na mysli ja“. Položil ruky na klávesy a začal ju hrať. A vtedy sa stalo niečo úžasné. Do slávnostnej melódie piesne — akoby samy od seba — mu začali vstupovať slovenské slová krásnej vlasteneckej básne: „Kto za pravdu horí svätej obeti...“ Keď celý rozochvený vstal spoza harmónia, mal už jej text zaznamenaný v pamäti. Napriek tomu ho zapísal a pripojil k článku pre Ľudovíta Štúra.

Pieseň vyšla po prvý raz 4. apríla 1848 v Slovenských národných novinách pod názvom Sláva šlachetným. V nastávajúcich revolučných dňoch a týždňoch sa rýchlo šírila po celom Slovensku v rôznych odpisoch, letádoch, ale najmä priamym spevom dobrovoľníkov Slovenského povstania 1848—49. Stala sa takou slávnou a obľúbenou, že 4. marca 1851, v čase pobytu vo Viedni, požiadala autora o jej zapísanie do pamätníka aj milá Ľudovíta Štúra — Adela Ostrolúcka. V ďalších rokoch nebolo slovenského kalendára, spevníka, čítanky alebo zborníka básní, v ktorom by sa neobjavila. A nebolo ani takej slávnosti slovenského národa, pri ktorom by sa nebola spievala.

JAROSLAV REZNÍK

Sostenuto (♩=72)

1. Kto za pravdu ho-rí v svätej o-be-ti, kto za ľudstva prá-va život posvä-tí, kto nad krivdou biednych slzu vyro-ní, tomu moja pieseň slávou zazvo-ní.

HANA PONICKÁ

O Hrade a Hrádečku

NA PRAŽSKOM HRADE, kde kedysi sídlili českí králi, ale aj cudzí miestodržiteľia, a kde už býval prvý, druhý aj ďalší prezidenti Československej republiky, prijíma náš pán prezident Václav Havel návštevy, rokuje s členmi vlád, úraduje deň čo deň. Na Hrade však nebýva. Ponechal si pôvodný byt na Palackého nábreží, kde už býval oddávna. Z oblokov jeho bytu na najvyššom poschodí staršieho, ale ešte honosného domu, vidno na Vltavu, obletovanú čajkami, za Vltavou na malostranské strechy, ale aj na mohutné priečelie Pražského hradu, kam

ráno čo ráno odchádza pracovať.

Ako viem, čo vidí z oblokov svojho bytu?

Tak, že som sama z nich viac ráz obdivovala nádhernú malostransko-hradnú panorámu a hmýrenie čajok nad vltavskou hladinou.

Ten prekrásny výhľad poznajú aj ďalší priatelia pána prezidenta, ba mnohí oveľa lepšie než ja. A poznajú ho i niektorí českí, moravskí a slovenskí spisovatelia, druhovia z nedávnych čias, kým pán prezident ešte nebol prezidentom, a predsa bol už doma i vo svete známym spi-

sovateľom. Knihy mu síce doma dvadsať rokov nesmeli vychádzať, jeho divadelné hry sa na našich javiskách nehrali, ale zato mu knihy vychádzali v zahraničí a takisto tam sa hrali aj jeho divadelné hry.

Václav Havel začínal ako divadelný autor i režisér v malom, ale slávnom pražskom divadielku „Na zábradlí“. Láska k divadelnému umeniu ho vtedy zblížila aj s jeho budúcou ženou Oľgou. Dodnes si spomína, ako spolu začínali, ako mu ona pomáhala vymýšľať a vyrábať aj kulisy. Dodnes chodí aj ona rada do divadla, pozorne číta a sledu-

je nielen mužove práce, ale aj diela iných umelcov.

Spisovateľ Václav Havel, odmeňovaný za posledných dvadsať rokov mnohými cenami a vysokými poctami zo zahraničia, je celým svetom vysoko oceňovaný aj ako statočný československý občan, ktorý bojoval za slobodný život našej vlasti. Bojoval slovom, písaním, otvorenosťou. Aj vo svojom umeleckom diele presadzoval pravdu, a to i vtedy, keď spisovatelia nesmeli písať slobodne a pravdivo. Za to sa mu dostalo ústrkov, osočovaní, trestov. V najťažšom období takéhoto

útlaku žil utiahnutý v starej usadlosti, ktorú si upravil ako chalupu. Vtedy chodil aj do práce v blízkom podniku. Tá chalupa sa volá Hrádeček. Je v severných Čechách, v blízkosti mesta Trutnov, na okraji hôr. Tam sme sa tiež občas schádzali viacerí — českí, moravskí a slovenskí spisovatelia. Je tam krásne. Je tam veľa kníh, veľký krb, a pri tom krbe so psom pri nohách nám priateľ Václav Havel často vysvetľoval, čo si myslí o našej zakázanej literatúre a o budúcnosti. Jeho slová patrili vždy k tým najkrajším a najmúdrejším.

Odvtedy, ako vypukla študentská revolúcia, sa už neschádzame. Máme všetci čo robiť: písať, prednášať, vystupovať na verejnosti. Doháňame to, čo sme dlhé roky nemohli. Lenže náš spisovateľský druh, dnes už prezident Václav Havel, musí doháňať oveľa dôležitejšie, pre celú krajinu prepotrebné veci, aby sa zmenili staré poriadky a zaviedli nové, lepšie.

Keď bol v januári tohto roku, hneď po svojom zvolení za prezidenta našej republiky, v Bratislave, pred slovenskými poslancami povedal: „Teraz treba konať rýchle.“

Vieme to všetci. Príliš veľa času sme stratili. Pán prezident vždy vie udrieť kliniec po hlavičke, uhádnuť, čo je najnaliehavejšie. Zavše pripomenie, že je len pracovným prezidentom, že prijal funkciu prezidenta len do slobodných volieb. Mnohí hovoria, že si naši občania znovu zvolia Václava Havla za prezidenta. Nevie, čo mu mám priať. Ako občianka by som si želala mať ho ďalej za prezidenta. Ako spisovateľka by som mu však priala konečne tichý pracovný kút na písanie. Ale ktovie, či stolová lampa, ktorá niekedy do noci svieti v jednom z oblokov domu nad Vltavou, odkiaľ je taký krásny výhľad na Pražský hrad, nesvieti práve pánu prezidentovi na hárok papiera, na ktorom odvíja riadky svojho najnovšieho literárneho diela.

Ilustrácie JOZEF CESNAK

KVETA
DAŠKOVÁ

Biela rozprávková lod'

Tretiačka som už nebola a štvrtáčka ešte nie — práve sa skončil školský rok. Prázdninovali sme s bratom v tábore evanjelickej mládeže v Brezovej pod Bradlom. V chatke nás bývalo desať dievčat. Bola som spomedzi nich najmladšia a moje spoluobyvateľky sa o mňa vzorne starali. A tak, keď vedenie tábora oznámilo, že výlet na Bradlo, kam sme sa všetci hrozne tešili, je vraj pre menšie deti prináročný, a preto zostanú v tábore, a ja som zo žiaľu nedokázala ani zjesť obed, dievčatá vyhlásili: Po prvé, z našej chatky by som zostala doma jediná, a teda opustená ako prst. Po druhé, som už štvrtáčka(!) a nie nejaké malé decko. A po tretie, Milan Rastislav Štefánik hlásal, že ak niekto má vôľu niečo dosiahnuť, tak to dosiahne, a že ja vôľu mám. To zavážilo, a tak som na Bradlo šla. A hrdinsky som naň i došla, a veru to bol celkom slušný výkon.

Samotný vrch sme zdolávali haditou cestou, ktorú kryli stromy a z nich na nás padal príjemný chládok. Kráčali sme, kráčali, až sa stromy rozostúpili. Ktorási z dievčat ma drgla a povedala: „Pozri!“

Zdvihla som oči a uvidela bielučkú rozprávkovú lod', plávajúcu na zelenom mori, so štyrmi končistými ťažňami. Na nich, na sýtobelasom pozadí oblohy, viali belavé, vetrom vyčesané vlajky oblakov.

„Och!“ vydýchla som tichučko.

„Čo je? Stalo sa ti niečo?“ spýtala sa jedna z dievčín.

„Nie, nič. Ale je to úžasné, že Milan Rastislav Štefánik sa môže naveky plaviť v takom nádhernom korábe,“ povedala som a bola som hrozne rada, že mi slovo koráb, ktoré som poznala

z rozprávky o morskom cárovi a kupcovi, práve v tej chvíli zišlo na um.

„V akom korábe?“ opýtala sa oná dievčina poplašene. „Naozaj ti nič nie je?“

„Neboj sa,“ povedala som presvedčivo. „Len poďme ďalej.“

Ďalej, to bolo vlastne bližšie. A bližšie, to znamenalo premenu bielej lode na bielu mohylu so štyrmi štíhlymi stĺpmi, ku ktorej viedlo veľa bielych schodov.

Už pred výletom sme sa od vedúcich dozvedeli, že mohyla je hrobka, nie však obyčajná, ale veľkolepá stavba, do ktorej pochovávajú významných ľudí a ktorá má na dlhé časy pripomínať a zároveň svojou vznešenosťou velebiť ich činy.

Mohyla na Bradle (mimochodom, toto staré slovo znamená strmú skalú) je nepochybne takou stavbou. Bradlo je najvyšší kopec Myjavskej pahorkatiny. Je odtiaľ vidieť na všetky strany sveta. Samotné miesto je teda príhodné a citlivo vybrané pre neobyčajné dielo určené večnému odpočinku neobyčajného človeka a jeho druhov, ktorí sa zabili pri pristávaní lietadla na vajnorskom letisku pri Bratislave.

Mohyla svieti belosťou. Kameň, z ktorého je postavená, je bielučký a volá sa travertín. Vozili ho na Bradlo až zo Spiša, kde tisícročia trvalo, než sa usadil z podzemných vôd. Odborníci vravia, že Štefánikova mohyla je najkrajší pamät-

ník svojho druhu v strednej Európe. A kto je jej tvorcom?

Ako sme sa na Bradle dozvedeli od dobrovoľného sprievodcu, je ním architekt, jeden z prvých národných umelcov, Dušan Jurkovič. Jurkovi-

čovci boli oddávna v Brezovej a okolitom kraji známi slovenskí verejní činitelia. Dušanov starý otec Samuel bol zakladateľom významných ľudových spolkov a bol blízkym spolupracovníkom štúrovského spisovateľa Jozefa Miloslava Hurbana. Aj otec Juraj Jurkovič bol aktívnym národovcom a v rokoch 1848—49 spoluorganizoval slovenské povstanie.

Dušan Jurkovič sa narodil roku 1868 v Turej Lúke a pochovaný je v Brezovej pod Bradlom. Študoval síce vo Viedni, no veľmi ho ovplyvnilo slovenské ľudové umenie. Pri tvorbe staveb bol nový, svojský, nazývali ho básnikom dreva. Najvýraznejšie sa však prejavil pri návrhoch pomníkov a pamätníkov, z ktorých skutočne vrcholným dielom je mohyla Milana Rastislava Štefánika na Bradle. Zaslúžene za ňu roku 1933 dostal veľkú Katzovu cenu Českej akadémie vied a umení. Na návrhu mohyly začal Dušan Jurkovič pracovať už roku 1923, stavať ju začali roku 1926 a dielo bolo dokončené roku 1928.

A ako sa skončil môj výlet? Do tábora sme sa vrátili až za mrku a ja som padla do postele ako podtatá. Zaspala som hádam už pri posledných krokoch a do snov sa mi vrátila rozprávková biela lod'.

Kresba JÁN DRESSLER

Moja detská hra

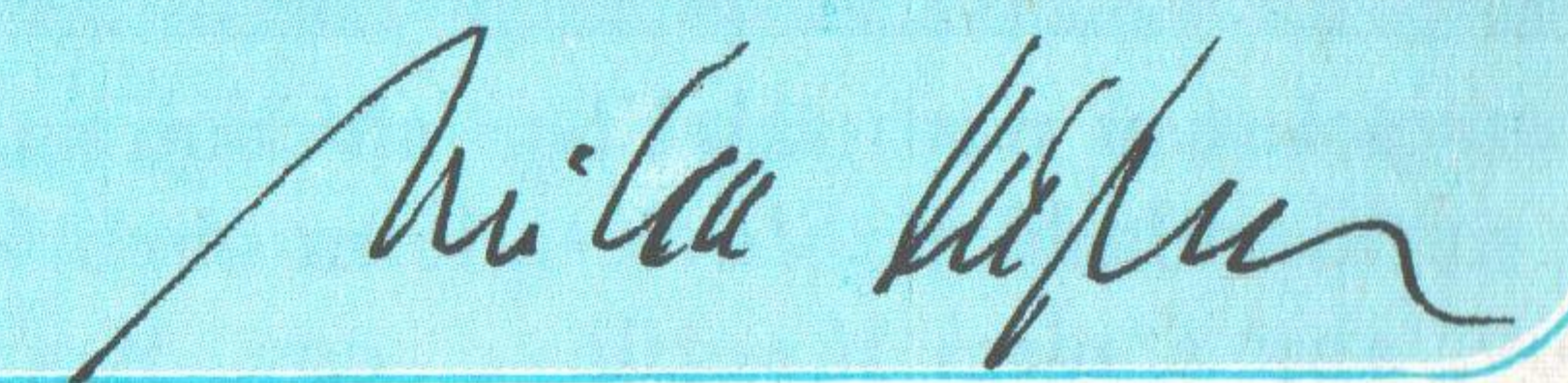
S menom Milana Rastislava Štefánika, o ktorom vy, dnešné deti, nič nevieťe, som sa kedysi dávno, v mojom detstve, stretával každodenne. Dokonca my, dedinské deti, sme sa neraz hrávali na Štefánika. Bola to vlastne jediná hra, pri ktorej sme boli ochotní hrať sa spolu s dievčatami. Potrebovali sme ich. Robili zástup, čo čakal vo Vajnorochoch na Štefánikov prilet, a potom mali plakať. Pretože našu detskú predstavivosť najväčšmi vzrušoval Štefánikov tragický skon, pád jeho lietadla.

Z chlapcov, pravdaže, každý chcel byť Štefánikom. Ibaže tým menším sme nemohli zveriť pád s lietadlom. Neboli sme totiž až takí slávnici, by sme mali kaskadérov.

Ja som s lietadlom padal zo šopy do záčiny v našej stodole. Čo bol záčin? Časť stodoly na prízemí, kde sa ukládala slama. Šopa bola zas na poschodí a skladovalo sa tam seno.

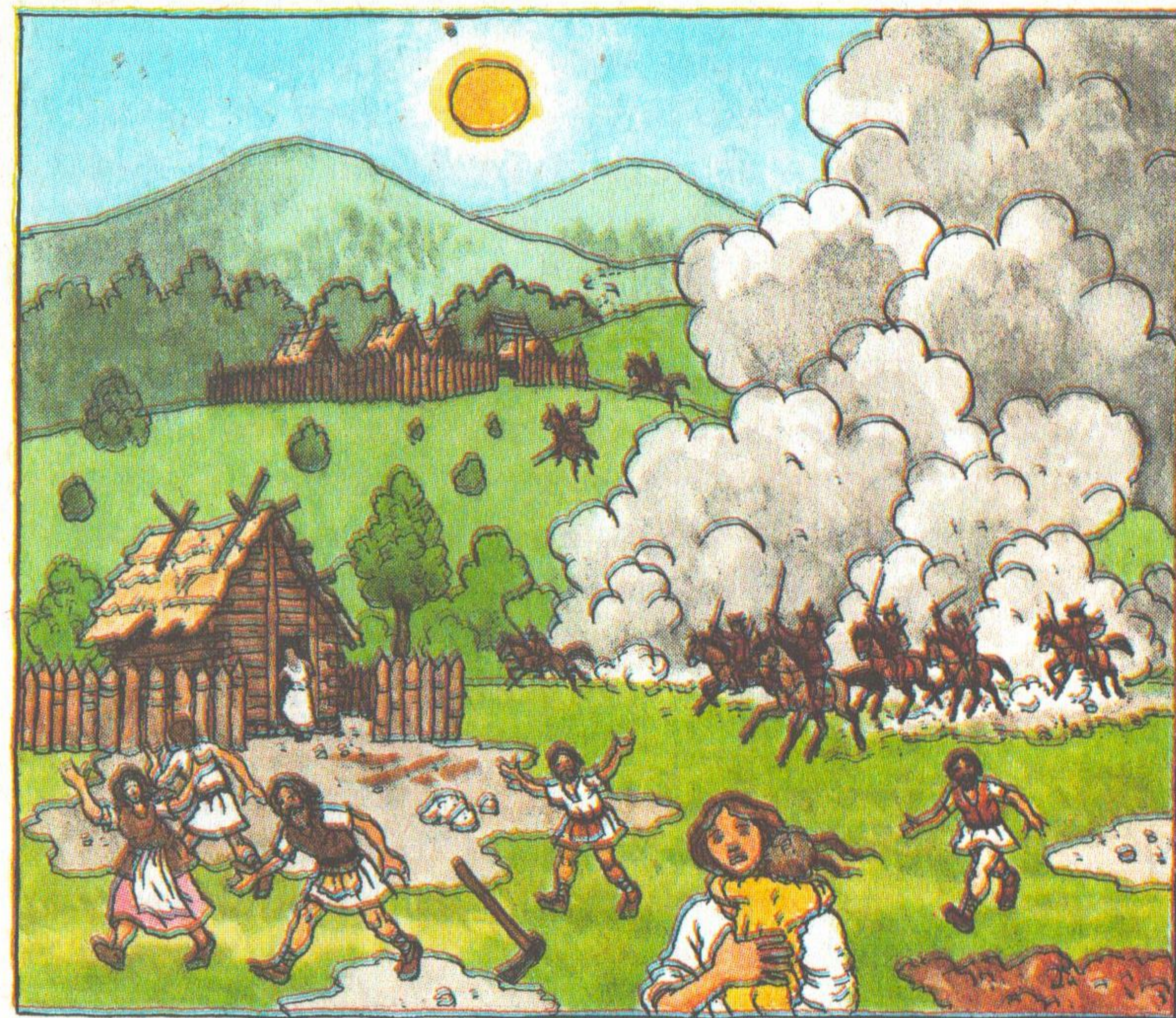
Mne sa dostalo hrať Štefánika v lete, na dônovi, keď slamy v záčine už býva poriadko. A tak som si pri páde s lietadlom odrel lakeť. Vôbec to však nebolelo. Bol som predsa hrdina. Lebo aj ten, ktorý to meno nosil, generál Milan Rastislav Štefánik, bol hrdina. O tom vám, dúfam, už konečne budú v škole rozprávať. A potom sa tú hru budete hrať možno aj vy. Len neviem kde, keď stodôl už niet. Ale vy si určite niečo vymyslíte. V detskej hlave je predsa toľko nápadov. Vmestí sa do nej celá budúcnosť.

MILAN RÚFUS

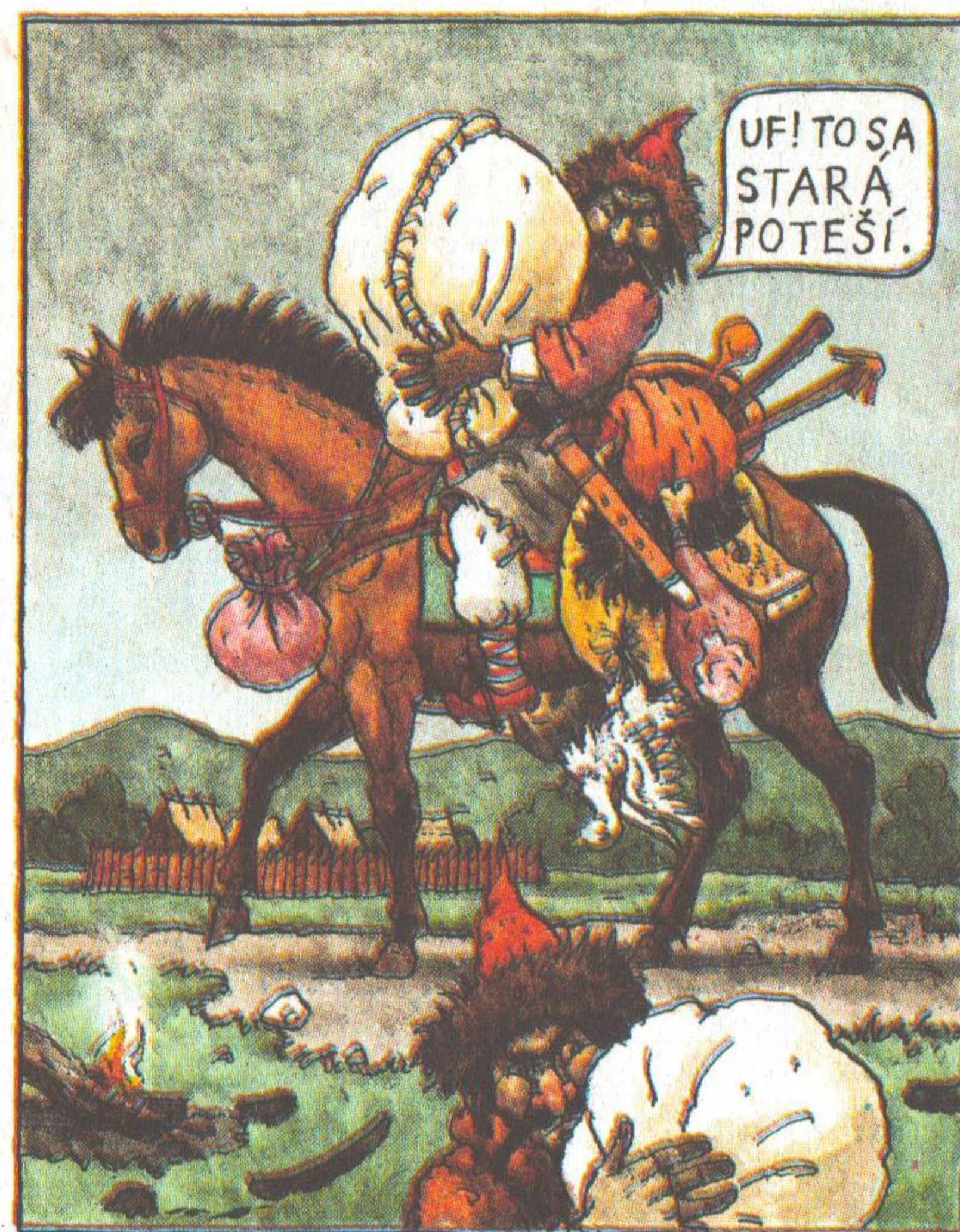

PRÍBEHY ZO SLOVENSKÝCH DEJÍN

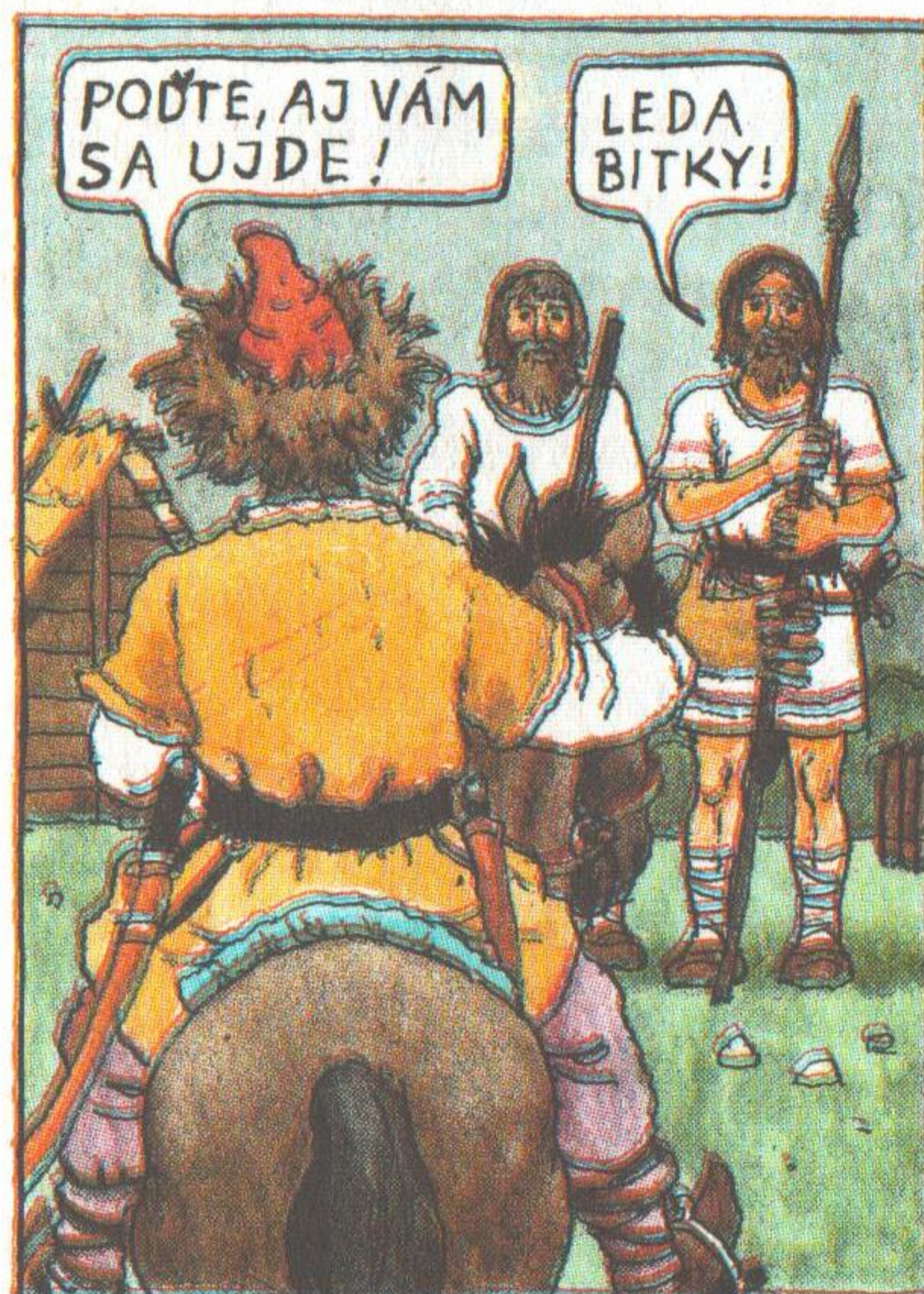
Avari a kupec Samo

Netrvalo dlho a do pokojnej krajiny vtrhli krdle krkavcov-Avarov.

Avari nesiali, nežali, len kradli ako straky.

Votrelci sa u nás usalašili a nútili mladých Slovienov, aby s nimi lúpežili.

V boji sa lišiacki Avari skrývali za chrbty slovienskych mládenčov. Korisť si však brali prví.

Slovienci sa proti surovým kočovníkom búrili, ale pomôcť si nemohli.

PÍŠU ŠTEFAN MORAVČÍK A ZUZANA ZEMANÍKOVÁ. ILLUSTRUJE MARIÁN ČAPKA.

Keď bola núdza najväčšia, prišiel do našej krajiny franský kupec Samo.

Zjednotil ich a na ich obranu pozdvihol svoj meč.

Slovienski bojovníci pod udatným vedením kupca Sama porazili krkavcov-Avarov.

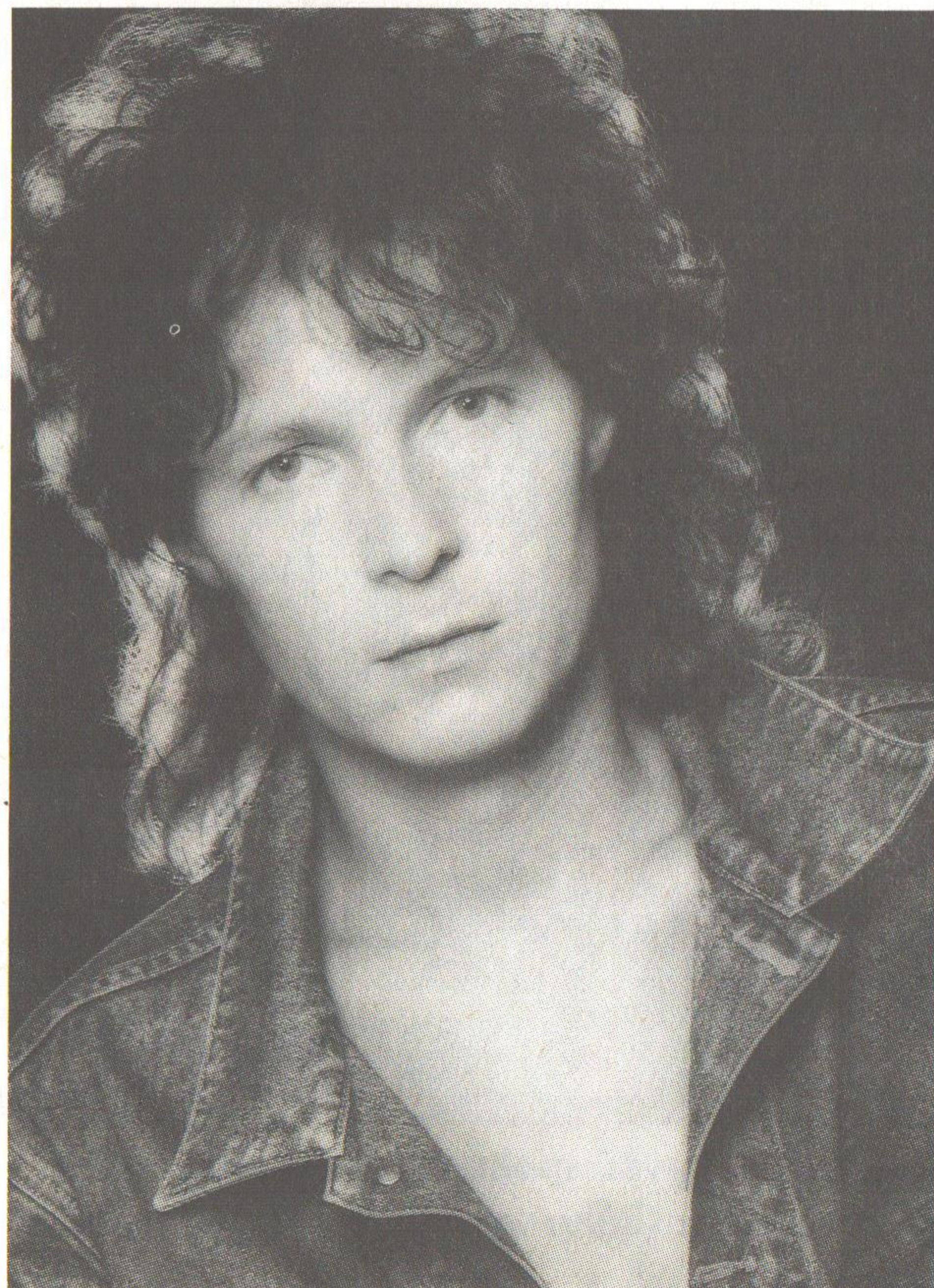

Naši prapraprapredkovia spoznali, že v jednote je sila a zvolili si hrdinského a múdreho Sama za kráľa.

PRÁZDNINOVÉ POSEDENIE S POPULÁRNOU POSTAVOU

Nie, slniečkári, nezmylili sme sa. Vieme, že prázdniny sa začínajú až o dva mesiace. Ak vám ich pripomíname už teraz, chceme vám tým pošuškať, že básnik Daniel Hevier pripravil pre vás všetkých pútavý magazín **PRÁZDNINY!** Čo v ňom je? Napríklad aj tento rozhovor s Petrom Nagyom a krížovka. Ale okrem toho je v ňom veľa iných vecí, ktoré by ste darmo hľadali všade inde. Preto nezabudnite! **NA PRÁZDNINY S MAGAZÍNOM PRÁZDNINY.**

ROZHOVOR s Petrom Nagyom, spevákom a skladateľom

Aké boli tvoje najkrajšie prázdniny?

Keď som zmaturoval, išli sme s kamarátom na čunder. Cítili sme sa ako úplne dospelí a samostatní. To bolo na tom najlepšie.

Čím si chcel byť, keď si bol chlapcom?

Bol som zbláznený do tenisu. Ale, samozrejme, keď prišla prvá gitara, prestal som si brnkať na tenisovej rakete a začal som skúšať na ozajstnom nástroji.

Kto bol tvoj vzor?

Paľo Hammel. Mal som nahraté všetky jeho pesničky a vedel som ich naspamäť.

Aký si bol žiak na základnej škole?

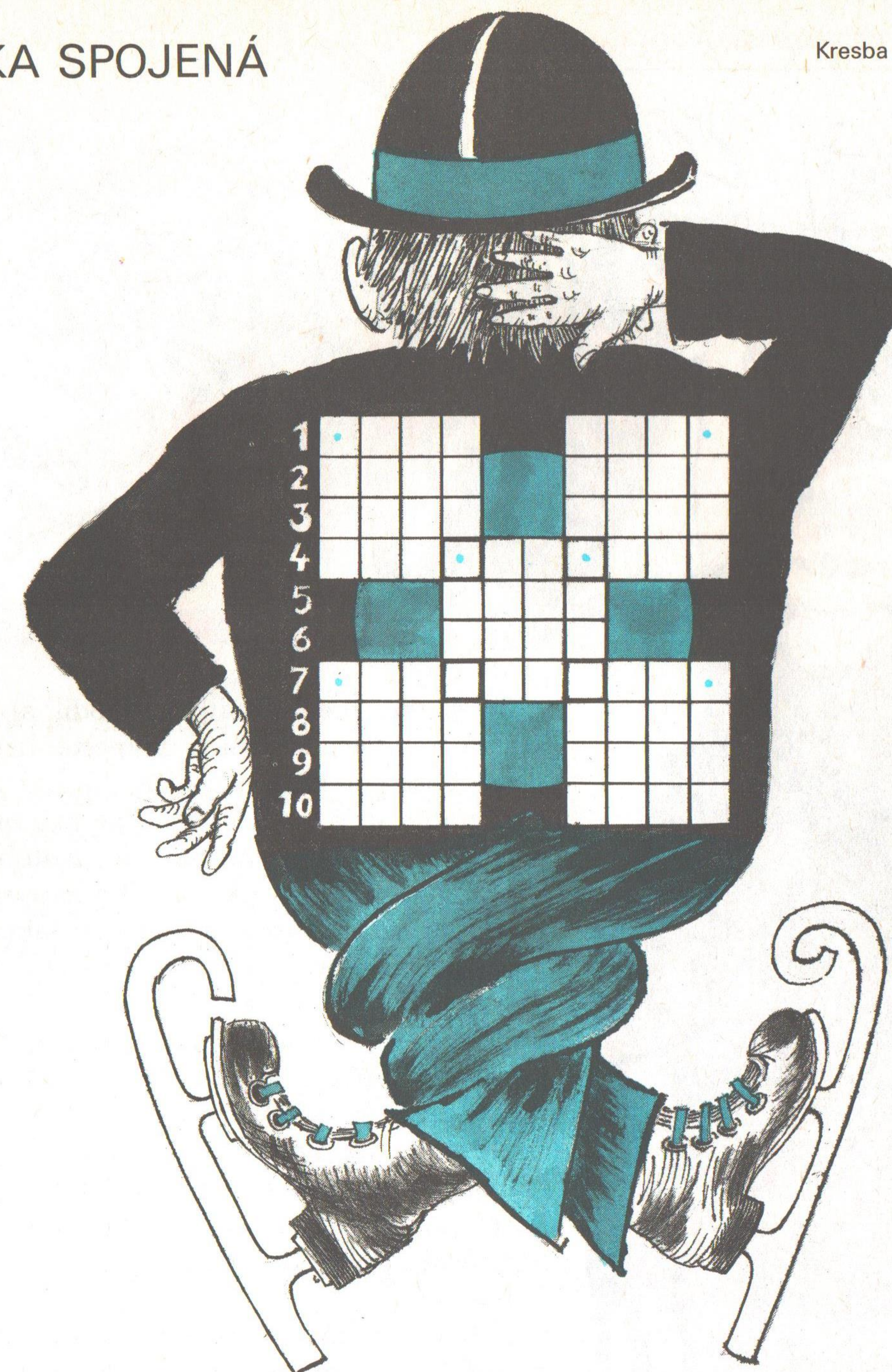
Všetci hovoria, že dobrý. Ale ja som školu väčšinou ani nevnímal, pretože sme mali v triede pekné spolužiačky.

Keby sa to dalo, do ktorej triedy by si sa rád vrátil?

Do celkom prvej. Mali sme veľmi dobrú učiteľku. Volala sa pani Koščová a je to pre mňa dodnes najlepšia učiteľka na svete.

ŠTVORCOVKA SPOJENÁ

Kresba PETER CPIN

1. Severoatlantický pakt — rieka v strednej Európe, ktorá preteká územím ČSSR, NDR a NSR. 2. Chorobná zúrivosť objavujúca sa obyčajne po použití ópia — Chačaturianovo meno. 3. Ukazovacie zámeno stredného rodu — hora pri Pezinku. 4. Rozkazovací spôsob slovesa okopať — roľa — Emanuel,

domácky. 5. Somár. 6. Hltavo pije. 7. Plavidlá — nadšenie — lúka, pole, knižne. 8. Párne číslo — štát v Ázii, predtým Perzia. 8. Nedospelí ľudia do 15. roku — hádam, azda. 10. Vládca emirátu — ruské mužské meno.

V tajničke štvorcovky spojenej, ktorá sa nachádza vo štvorčekoch označených bodkou, je meno nášho krasokorčuliara, reprezentanta ČSSR, 3-násobného majstra sveta a víťaza OH 1972.

Je Miška myška?

ČO SA STALO V AUTOBUSE

Spočiatku sme s dieťaťom chodili aj do práce. Nastúpili sme do autobusu a viezli sa do mesta. Lenže každé ráno bola v autobuse poriadna tlačienica.

Dieťaťo sa v brušku, skutočne ako malá myška, schúlilo do kľbka, ale nič to nepomohlo. Autobus nadskakoval na kameňoch, na križovatke brzdil a zase sa o dušu rozbíhal. Ľudia sa sácali, hromžili, šťuchali lakťami, a najmä nám nikdy nechceli prepustiť miesto na sedenie.

Najhoršie to bolo v zákrutách. Šofér hnal autobus ako pretekárske auto a autobus sa s vrzdňaním a svišťaním hrozivo nakláňal z jednej strany na druhú. Držala som sa tyče z celej sily, a odrazu...

„Mamina, pomóóoc, vypadnem?!“

Od prekvapenia som vyvalila oči na chlapca, ktorý sa zmietal zavesený na tyči vedľa mňa. Dieťaťo už vie rozprávať? Dobré počujem?

Bolo to tak.

„Mami, poďme si radšej sadnúť. Nevidíš, že v tých zákrutách lietam ako pingpongová loptička?“ Naľakaný hlások sa stále ozýval.

Rýchlo som požiadala paniu, čo sedela najbližšie:

„Prosím vás, nemohli by ste ma pustiť? Zle sa cítim...“

„To by mohol každý povedať,“ odvrkla pani. „Taká mladá, a nevydrží chvíľu stáť!“

Keď to moja myška počula, rozkričala sa:

„Čo to vravíte? Čo ste slepá? Nevidíte, že som ešte

maličká a ani sa tu, v tom nešťastnom bruchu, nemám čoho chytiť?“

Pani, samozrejme, neodpovedala a naozaj sa tvárila ako slepá. Myška sa celkom rozzúrila.

„Ták, ešte sa aj bude robiť, že ma nepočuje! No, veď ja jej ukážem!“ rozohnila sa a začala sa hádzať ako palacinka. Kopala pritom nohami, boxovala rukami, za každú cenu sa snažila prebúrať z brucha von, aby sa mohla vrhnúť na sediacu paniu.

Našťastie autobus zastal a ja som radšej vystúpila.

„Myška, to nejde. Nemôžeš takto vyvádzať,“ hovorím. „Pani ťa cez bruško vôbec nevidela. Počuť ťa zatiaľ môžem tiež len ja, a ty sa správaš ako najedované čertisko.“

Myška sa zahanbila:

„Ale keď ja sa naozaj nemám ako držať. Váľam sa tu hore-dolu, hlava sa mi krúti, čo keď sa mi celkom zamotá. Chceš, aby bol zo mňa popletenec?“

„No dobre. Niečo vymyslíme.“

Musela som uznať, že situácia je vážna.

A tak som išla s myškou k pánu doktorovi.

(Pokračovanie)

Píše *Tajana Lehenová*
Ilustruje *Luboš Ondráš*

VINCENT
ŠIKULA

More

Rozprávanka o Cigánovi
aj o tých,
čo šli kedysi za more

Videli ste už niekedy more? Ja som ho už počul i videl veľa ráz, ale o to teraz nejde.

Rozprával mi raz istý cestovateľ, vlastne to bol iba obyčajný robotník, ktorý kedysi dávno, keď bola v našej krajine nezamestnanosť, cestoval z Hamburgu do Ameriky za prácou, a vtedy sa mu prihodil takýto zážitok. Prechádzal sa po palube, pravdaže, medzi samou chudobou, medzi páňmi sa nemohol, a odrazu zbadá medzi cestujúcimi človeka, ktorý sa mu zdal trochu povedomý, nuž sa mu prihovril:

„Nepoznáme sa my odnikiaľ?“

Bol to mladý, zdravý, ohorený chlap, ba keď sa na nášho cestovateľa usmial veľkými zdravými zubiskami, hneď sa dalo uhádnuť, že je to Cigán.

„Možno sa poznáme,“ vraví, „prečo by sme sa nemohli poznať? Ja som zo Slovenska, vy ste zo Slovenska. Ak sa za mňa nehanbíte, možno sme aj rodina.“

„Všetoto je možné,“ usmejem sa naňho i ja. „A kam? Kam si sa vybral? Do Ameriky?“

„Veru ta. Veď kam inam? Idem našej chudobe do Ameriky zahrať.“

„Nebodaj si muzikant?“ vypytyjem sa.

„Muzikant? A aký! Ak chcete, môžem vám zahrať. Beztak som už celý mesiac nehral.“

„A na čom hráš?“

„Na cimbale.“

„Na cimbale? To je pekná muzika.“

„Pekná?“ usmieva sa Cigán. „Pravdaže je pekná. Cimbale je cimbal. Na cimbale možno všetko zahrať. Bože dobrý, keď mám v rukách paličky a keď zbadám struny... Namojdušu, ja vám ten cimbal sem donesiem!“

A už bežal. O chvíľu bol na palube koncert. Prišli naň páni i nepáni a všetci boli náramne nadšení. Skutočne! Bol to výborný hudobník a každý si ho obľúbil. Koncert sa musel každý deň opakovať.

Bol tam však jeden Talian a ten nemal hudobný sluch. Pravda, znie to trochu čudne, lebo o Talianoch je známe, že sú to výborní hudobníci

a výborní speváci. Lenže tento mal smolu. A nielenže nemal dobrý sluch, ale aj hlas mal naskrze odporový. V mladosti ho azda mohol mať krásny, lenže na starosť si ho prepil. Teraz už len škriekal a miešal sa ním do tej nádhernej muziky, do slovenských piesní. Veď ten Cigán, ktorý ich hral, nech už bol z ktoréhokoľvek kúta, predsa bol náš, narodil sa na slovenskej zemi. A poznal piesne, oj, ako ten poznal naše piesne!

Lenže ten Talian — namojdušu som nevedel, že sa medzi Talianmi nájdu aj takíto zlomyseľní, žiarliví a závistliví ľudia — jedného dňa, keď bol zas opitý ako čík a najprv len hulákal a hulákal, doterigal sa zrazu až celkom k cimbalistovi a skôr než stačil niekto zasiahnuť, oboma rukami chytil cimbal a hodil ho do vody.

Cigánovi zostali v ruke iba paličky.

Bolo z toho, pravda, zle-nedobre. Strhla sa bitka, všetci chceli Taliana biť, ba aj sa mu ušlo. Hodne sa mu ušlo. Dobre mu tak! Lenže čo z toho? Cimbal bol preč, potopil sa, a len more ešte dlho, dlho zunelo, ani čoby struny po vlnách posielali za loďou pozdrav.

Nasledujúceho dňa, keď Talian vytriezvel, prišiel sa Cigánovi-cimbalistovi ospravedlniť. Núkal mu i peniaze, chcel mu cimbal i preplatiť. Ale Cigán peniaze neprijal.

„Načo sú mi peniaze?“ vraví. „Veď mne nejde o peniaze. Ja som chcel ľuďom zahrať, veď ja som mal cimbal! A povedzte mi, ľudia dobrí, povedzte, kde ja teraz v Amerike taký cimbal zoženiem?“

A len smutne, zamyslene stál, v rukách držal paličky a díval sa na more, ktoré pochovalo celý jeho majetok, ba na istý čas, azda na dlhý čas, ak už nechcem povedať, že navždy, okradlo ho i o zmysel života.

Často si na tú príhodu spomínam. Vidím toho chlapa, nášho slovenského Cigána. Stojí na palube, morský vietor mu rozčucháva vlasy čierne ako žúžol a on si potichu hvízda slovenskú či cigánsku pesničku. A hoci len naprázdno pohybuje tými paličkami, predsa to počujem, áno, ja to počujem, počujem našu pieseň.

A more, viete, čo je pre mňa more? More, to je ten náš rozochvený, rozvlnený, rozzvučaný, ba veru i rozhučaný cimbal, na ktorý si z času na čas spomínajú naši otcovia a dedovia, pravdaže, ak ešte nepomreli. Lebo za tých, čo už pomreli, spomínam len ja. A spomínam najmä preto, že i doma, ba najmä doma, treba si vážiť naše slovo, rozprávku i pieseň, ba i naše obyčajné slovenské cimbalové paličky.

Ilustroval ONDREJ ZIMKA

Devín, milý Devín, hrade osíralý,
pověz že nám, kedy tvoje hradby stáli?

■ To je časť piesne, ktorú spievali štúrovci pri výlete na hrad Devín. Kto sú štúrovci a prečo sa 24. apríla 1836 vybrali práve na Devín, o tom sa zaiste dozvieš v škole... Hrad Devín stojí na sútoku Dunaja a Moravy neďaleko Bratislavy. Aj všade inde po Slovensku je roztrúsených mnoho hradov, hrádkov a zámočkov. Niektorý z nich si možno pamätá už aj tvoju návštevu. Ozaj, nevieš o ňom nejakú povesť, pieseň alebo básničku? Ak áno, napíš ju do Slniečka (ak nie, vymysli a tiež napíš). Uverejníme!

■ Vieš, koho len tak ľahko nestretnieš? Bobra vodného. Prečo? Lebo toto vodné zviera je u nás úplnou vzácnosťou. Odborníci hovoria, že u nás žijú už len osamelí bobri zatúlaní z Rakúska a Nemecka. A pripomínajú, že kto by takému vzácnemu hosťovi ublížil, vyfasuje pokutu až 50 000 korún. A čo je to vlastne za tvora, ten bobor? Dočítala som sa, že jednej samičke sa narodia naraz dvaja až piati bobričky. O desať dní už vedľa plávať a výborne sa ponárať (vydržia pod vodou až dvadsať minút). Dva mesiace cicajú bobrie mlieko, potom si privykajú na listy a kôru stromov. A ešte sa píše o ich budovateľských schopnostiach. Nebudujú však paneláky a iné nepekne stavby, ale... ale ak chceš, dočítaj sa o tom v nejakej knihe o zvieratkách.

■ Z mnohých hradov sú dnes už len beztvare ruiny. Ako to? Veď hradby boli postavené z kameňa, a o tom sa hovorí, že pretrvá veky. Hej, kameň vydrží ozaj dlho, ale pomaly, počas stáročí ho rozkladajú prírodné sily: dážd a soli v ňom rozpustené, nepatrne baktérie a machy, čo na ňom rastú. To je prirodzené. Oveľa horšie už je, že kamenné hradby, ale i chrámy, opevnenia, mosty, sochy či pomníky na cintorínoch omnoho rýchlejšie a zhubnejšie nivočia priemyselné škodliviny. Sú to najmä naši zlí známi: oxid uhličitý, siričitý, sadze, prach...

Deti v zelenom

■ Čo sa ti vyrojí v hlave, keď počuješ slovo včela? Možno sladký med, možno pichlavé žihadlo, možno dedko, ktorý má v záhrade včelín... Tak si predstav, že na prvom mieste by mali byť rastliny — ovocné stromy, ďatelina, fazuľa, uhorky... Prečo? Lebo až 9/10 úžitku prinášajú včely tým, že opelujú rastliny, a tak sa pričínajú o to, že máme jablká, uhorky atď. Výsledkom zostávajúcej 1/10 včelej práce je med, vosk, peľ či propolis. O mede ti poviem len to, že je omnoho zdravší než cukor. Takže keď ťa najbližšie bude lákať niečo sladké, daj si lyžičku medu. A ešte niečo: nemysli si, že včele nechodí po rozume nič iné, než ťa pichnúť. Keď sa jej to predsa len pritrafí, neplaš sa, nie je to nijaká katastrofa. Zdravý človek totiž hravo znesie, ak ho naraz pichne hoci aj desať včiel.

■ Ženie ťa mama každý deň do kúpeľa vo vani? Tak jej povedz, že častým kúpaním sa pokožka veľmi vysušuje a potom je náchylná na rôzne ochorenia. To ťa však neoslobodzuje od sprchovania — to treba každý deň. Ide len o to, že vylihovanie vo vani sa odporúča najviac dvakrát týždenne.

■ Medzi množstvom podujatí, ktoré robia bratislavskí ochranári, sú aj cvičenia s deťmi, čo majú alergické problémy. Chodia ťa deti i rodičia dvakrát týždenne a domov si odnášajú rady, ako cvičiť doma. Ak si aj ty alergik — ak nevieš, čo to je, opýtaj sa starších — a nežiješ v Bratislave, tu máš adresu, na ktorej sa dozvieš, ako si môžeš cvičením pomôcť: MV SZOPK, Markušova-ul. č. 2, 811 01 Bratislava. Na obálku napíš heslo: „Zdravie deťom“.

Kresby ONDREJ ZIMKA

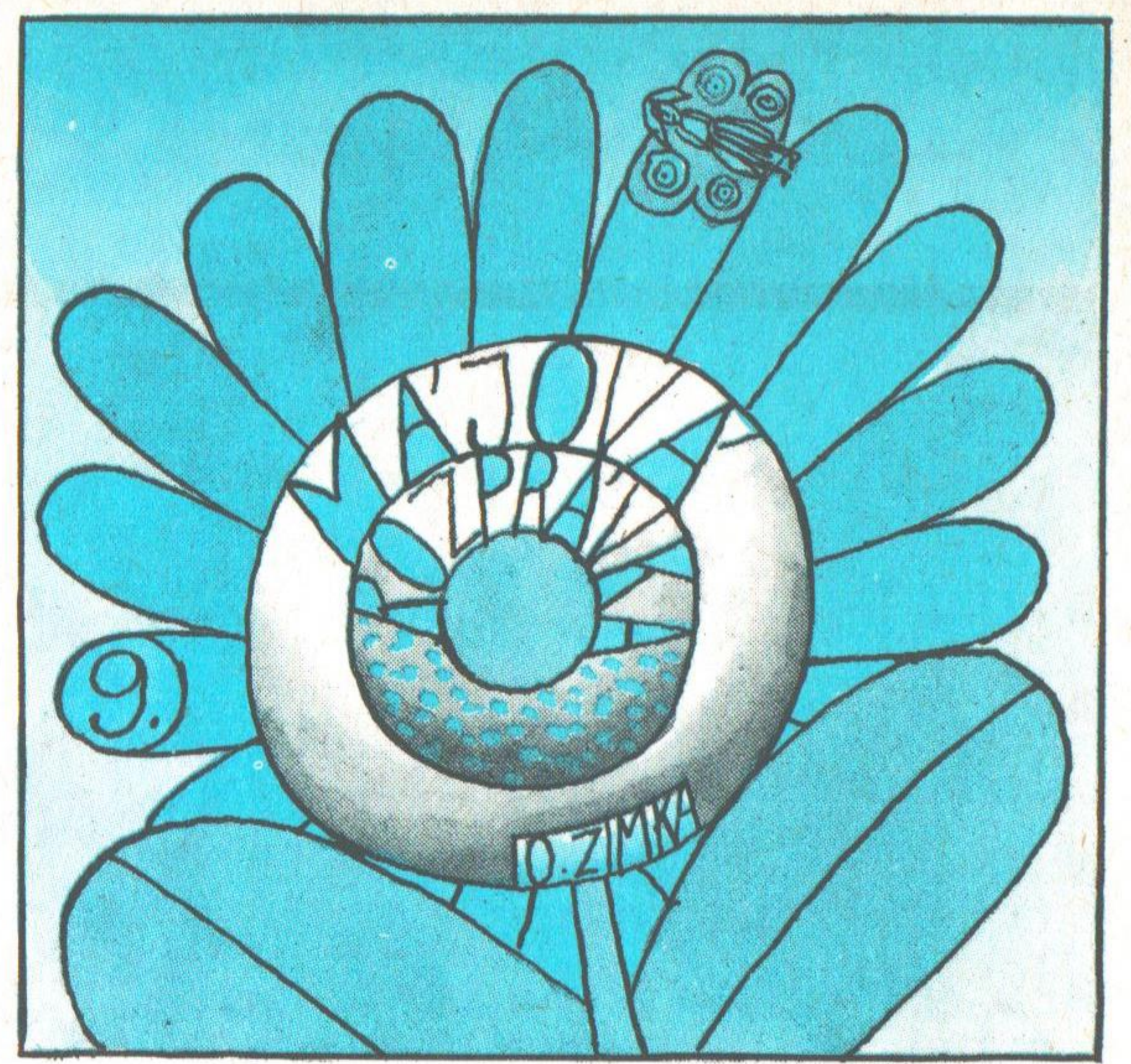
NIE JE TO TAK DÁVNO, V ROZPRAVKOVOM ČASE, V SNEHOM ZAPADANEJ KRAJINE...

ČAKALI NA MARIENKU. MACHOCHA SLŪBILA, ŽE JU V MRAZE A ZIME POŠLE ZBIERAŤ JAHODY

... SEDELO OKOLO OHŇA 12 MESAČÍKOV

NIE JE MARIENKA CHORÁ? NEDOSTALA NÁHODOU CHRIPKU?

ČAKANIE SI KRÁTILI ROZPRÁVANÍM ROZPRAVOK:

Viete, KTO JE NAJMENŠÍ ČLOVIEČIK NA ZEMI? KVETOSLAVA. LIETA Z KVETA NA KVET A MIEŠA VÔNE. KVITNÚCI KRÁSAVCI OTVÁRAJÚ SVOJE HLÁVKY V NÁDEJI, ŽE PRILETÍ NA SVOJICH MOTÝLÍCH KRÍDLACH PRAVE K NIM...

BÝVA V RUŽOVOM KRÍČKU. NIKTO NEVIE, KDO JEMU KVETE. DÁ SA TO LEN TUŠIŤ PODĽA NAJSLADŠEJ VÔNE.

LUPIENKOVÝ PRSTIENOK, KTORÝ JEJ DAROVAL VIETOR.

ČO SA NACHODILI PRACOVNÍCI BRATISLAVSKEJ KOZMETIKY PO LÚKACH, ABY JU PREHOVORILI NA SPOLUPRÁCU. NEPOCHODILI, LEN ČO POŠLIAPALI TRÁVU. TAKÁ SA VEĽMI ŤAŽKO A ZLE KOSÍ.

Aj ja som tu...

AKO JE ZNÁME, VIETOR JE VÔŇOVÝ LABUŽNÍK. POMOCOU LIETAJÚCICH VETERNÝCH MLYNOV ROZNÁŠA NAMIEŠANÉ VÔNE PO CELOM SVETE, ABY KAŽDÝ VEDEL, ŽE JE MÁJ.

ATOM NAMIEŠANEJ VÔNE.

PRE NAJVERNEJŠÍCH ČITATEĽOV SLNIEČKA, SA NÁM PODARIL ZÍSKAŤ VZÁCNU FOTOGRAFIU KVETOSLAVY S PODPISOM.

UKÁŽKA ČASTI FAREBNÉHO VZORNÍKA ČISTÝCH KVETOSLAVINÝCH VŇÍ. ORIGINAL MERIA 189,5 m.

PROTI PRESILE

JOZEF REPKO

DEVIATA ČASŤ

Stalo sa v predchádzajúcej kapitole: Andrea prezradila únosom, že myšlienky iných osôb vníma len v spoločnosti Jura Karabina. Potvrdilo to aj pátranie po oboch piatakoch. Koncern Cogit, ktorý si uvedomil ich cenu, ponúkol im bezstarostný život na ostrovčeku Cezum.

Nanajvýš správne a nanajvýš nebezpečné rady

„S tebou by sa hádam aj dalo vydržať,“ zlostí sa Juro, keď prvý neurológ odíde s príslubom poslať doktora Jansena. „Len keby si niekedy tak šibnuto nevystrájala. Prečo si ma kopala?“

„Pretože ti niekedy tvrde mozog,“ odsekla Andrea. „Nechápem, ako sa príroda mohla tak zmýliť a obdariť ťa telepatickými vlastnosťami. Bez Jansena tu zostaneme naveky.“

„Prezradil nás. To po prvé. A po druhé...“ Jurovi sa rozsvietili oči, „...také dva roky prázdnin by už nemuseli byť len výmyslom spisovateľa.“

Spomienka na dve dogy zbaňuje piataka námietok. Mlčí. Pre istotu sa však pohrdavo uškrnie. Nikto mu raz nesmie vyčítať, že si ochotne vybral návrat k „normálnemu“ životu... Hneď po príchode doktor Jansen potvrdí Andreine slová. V súmraku ešte môžu vyčítať z jeho počernej tváre zreteľné rozpaky:

„Vyzerajú zahriaknutí. Azda preto, že ma vedenie odvolalo pre nové inštrukcie. A celkom zbytočne, keď ich mohli signali-

zovať cogitorom. Akiste si to, chůdence, nesprávne vysvetľujú, alebo... Čo sa tu vlastne stalo?“

„Stalo sa dosť,“ poznamená Andrea a zopakuje rozhovor s dvoma mužmi i ponuku prvého neurológa. Juro opíše útek na skalné útesy, ako sa patrí na budúceho muža — skúpo.

„Teraz očakávate,“ zaváha mladý muž, „že začnem konať proti záujmom svojho zamestnávateľa?“

„Očakávame,“ odvetila Andrea, „že zostanete taký, aký ste boli až doteraz. Teda slušný!“ zdôrazní.

Doktor Jansen prejde vyše sto krokov, kým zaodrha:

„Nemohli by ste... ehm, hmhm... načas prestať kontrolovať činnosť môjho úbohého mozgu? Človeku občas preletí hlavou voľačo, za čo sa neskôr hanbí,“ vysvetľuje rozpačite.

„Rozumiem.“ Andrea tentoraz spolužiaka nekopne, len ho významne štouchne do pleca. „Nejaký čas si teda nebudeme želať vnímať vaše myšlienky. Áno, Juro?“

„V tom prípade,“ uspokojí sa lekár, „poviem z mosta doprosta: usilujte sa stadiaľto dostať, aj keby ste mali preplávať celý oceán! Tá navonok skvelá ponuka je najväčšie ničomníctvo, o akom

som dosiaľ počul. Zbohom, moja nemocnička na brehu Amazónky!“ nečujne zašomre pre seba.

(Až neskôr sa dozvedia, že syn Škandinávca a brazílskej Indiánky prijal zamestnanie v koncerne, aby raz pomohol súkmeňovcom svojej matky, skrývajúcim sa ešte v 20. storočí v pralese pred civilizáciou.)

„Môžeme s vami rátať?“ konečne — hoci nie celkom dôverčivo — prehovorí Juro.

Lekár mu stisne plece.

Pri večeri sa jeden z obrazov, olejomalba rozbušeného mora pri západe slnka, zmení na obrazovku quadrovízie, z ktorej spýtavo pozerá tvár prvého neurologa koncertu.

„Doktor Jansen nám radí zostať,“ oznámi Andrea za Jurovo súhlasného prikyvovania.

„Radí vám znamenite,“ modulovaný hlas neskrýva uľahčenie. „Teraz pozorne počúvajte! Vyslovte odkazy svojim rodičom, že ste sa dobrovoľne rozhodli podrobiť výskumom na zatial neznámom mieste. Ste zdraví, nič vám nechýba a po čase sa stretnete.“

Vtedy Juro vykoná čin, na ktorý je ešte dlho nesmierne hrdý. Neuniklo mu, že Jansenovi znepokojene potrháva tvárou. Spomenie si na včerajšiu večer, keď mu náhle zolovnateli viečka. Nuž zazíva ako hroch, vzápätí si zloží hlavu na stôl...

Tvárou štíhleho muža na obrazovke preletí na okamih tieň rozčarovania, no keď sa podobne zachová aj lekár (a napokon pochopí aj Andrea), usúdi, že roboti už zapojili prívody omamného vzduchu. Veď odkaz vyslovia aj po spánku, na niekoľkých hodinách nezáleží!

Len čo sa v ráme obrazu opäť objaví malba spenených vln a vojdu roboti, aby ich uložili do

truhlicových ležadiel, doktor Jansen vyskočí zo stoličky.

„Želajte si, aby odišli!“ šepká. „Želajte si prenocovať vonku!“

Umelé tvory z priehľadného plastu odídu.

„Nie sú nebezpeční,“ vysvetľuje pod nočnou oblohou. „Iste viete, že pred časom, keď sa podarilo skonštruovať prvé dokonalé umelé tvory, prijali na Zemi zákon, prikazujúci programovať robotov tak, aby nikdy nezničili živé bytosti. Preto aj tvrdenie prvého neurologa o naprogramovanom zničení Cezumu je klamstvo. Má vás utvrdiť v bezvýhodiskovom položení.“

„Teraz mi je už jasné, prečo sú tu tie psiská,“ zašomre Juro. „Majú vykonať prácičku, ktorú by roboti odmietli.“

„Presne tak. Na ostrovčeku vás strážia Koro s Adou, na mori zasa delfíny. Tie sa môžu stať vážnejšími protivníkmi, ako by ste očakávali.“

Juro je vďačný tme. Netreba skrývať zhovievavý úsmev. Rozhodne sa mlčať. Ani dôvera nemusí byť vždy bezvýhradná.

Andrea je úprimnejšia. Sotva prezradí, ako vnímali mozgové signály oboch dog, mieni:

„Vycítila som, že hoci sa ich bojím, mám ich rada a najradšej by som ich hneď pohladkala.“

„Správny postreh!“ poteší sa doktor Jansen.

Hodiny do úsvitu pripomínajú Jurovi obzvlášť nudné školské lekcie. Až chladný vánok upokojí vybičované nervy. Pred rozchodom vyberie doktor Jansen z kufrika dve platinové členky s mušličkami.

„Z mojich myšlienok už viete, že používať cogitor nie je celkom bezpečné. Ale pomôcť môže, o tom nepochybujte! Ak nebudete mať iné východisko...“ Vracia sa do pavilóna.

Andrea si predstaví „šialený plán“, na ktorý sa podujal, a hrdlo jej stiahne kľč. Juro skúmavo zabodáva oči do chrbta odchádzajúceho.

„Urobili sme dobre?“

„Nemohli sme ináč.“

„Ktovie, čo má za lubom? Predsa len sme mu mali aspoň občas skontrolovať hlavičku.“

„Nie. Nebolo by to slušné. Vieš si predstaviť, aké by to bolo hrozné, keby si ľudia vôbec neverili!“

Ach, babské plemeno! Juro škripe zubami, kľučkuje medzi kmeňmi paliem. „Babe“ je naponáhlo. Akoby sa už nemohla dočkať stretnutia so štvornohými strážcami.

Pobiehajú po ceste, z ktorej vidno budovy prístavu. Vrčia.

„Zlatulinkí havinkovia!“ Juro chce premýšľať posmešne, no celú lebku mu prepaľuje strach. S úžasom civie na Andreu. Dievča si prezerá obe škvrnité potvory, akoby sa im v duchu prihovárало najnežnejšími slovami. Vzápätí mu mozog zaplavia prenikavé signály zvieracích inštinktov:

„Príjemné! Voňavé! Mäkké! Milé! Ada nesmie ublížiť! Koro musí poslúchnuť!“

Andrea s úsmevom vykročí k psom. Zastane pred prvým a položí mu dlaň na hlavu. Medzi pohľadzaním sa mu lichotivo prihovára:

„Zlatý, krásny havinko. Ska-marátíme sa, dobre?“

Pes krúti chvostíkom ako ventilátorom a radostne skučí. Jeho druh závistlivo zabrechá a skočí k Jurovi. Jazykom mu pretre líca, obrovskú hlavu pchá pod pazuchu. Od prítulnosti div piataka nezvalí na zem.

„Buď na neho dobrý, ty trkvas!“ zašepká Andrea.

Juro sa statočne premôže, poškrabká zviera medzi ušami a napodiv ohyzná beštia, ktorá ho mala včera roztrhať, sa mu vidí celkom pekná. Do prístavu vchádzajú piataci za veselého brechotu psích priateľov.

„To má byť prístav?“ Juro spúšťa dolnú čelist. Niekoľko

bielych budov bez oblakov, mólo s plošinou pre pristávanie malých člnov a prázdny priestor naokolo sa neponášajú na obraz, ktorý si vytvoril cestou. Dokonca si chvíľku želá, aby sa skľučujúca pustatina naplnila aspoň robotmi. Plnili by želania i tu?

„Doktor Jansen povedal, že našou jedinou úlohou je dostať sa sem,“ pripomína Andrea.

„A potom čakať, pokým kameň nerozkvitne, čo?“ zlostí sa Juro. Vie, že lekár má zapojiť robotov na „nenaprogramovanú činnosť“ a taká práca si vyžaduje viac času ako získať priazeň dvoch opustených psov. Lenže postávanie ho desí. Konať, konať! Za každú cenu niečo urobiť! Poslúži „najdokonalejší prístroj v dejinách ľudstva“, ktorý sa mu zbytočne hompáľa na krku?

Nasadí si platinový krúžok na čelo; miniatúrne mušličky sa mu prisajú na sluchy. Ostré impulzy prenikajú až ku koreňom nervov:

„Som ústredný počítač koncertu Cogit. Žiadajte si informácie!“

„Čo je s Jansenom?“

„Doktor Jansen práve plní poslanie, ktorým ho poverilo vedenie koncertu,“ oznámi cogitor.

„Sme teda v kýbľi?“ preletí Jurovi hlavou.

„Formulujte svoju otázku jasnejšie! Vaše polozenie zostane skvelé, pokiaľ sa budete riadiť inštrukciami koncertu. Očakávam vaše ďalšie otázky.“

Nedočká sa. Juro strnulo pozerá na zástup robotov vznášajúcich sa k mólu. Jansen nie je medzi nimi. Pritom naisto sľúbil...

(Pokračovanie)

Ilustruje JÁN DRESSLER

PREČO ODCHÁDZALI STATOČNÍ ĽUDIA

Pred 21 rokmi mnohí statoční ľudia, ktorí u nás bojovali za socializmus s ľudskou tvárou a spolu s Alexandrom Dubčekom trvali na svojich názoroch, museli odísť zo svojich funkcií i zo zamestnania. Takto odišla aj šéfredaktorka Slniečka Mária Ďuríčková. Redakcia si pokladá za svoju povinnosť pripomenúť, že jej odchod si vynútilo vtedajšie vedenie Mladých liet. Sme radi, že za tých dvadsať rokov Mária Ďuríčková nikdy neprestala spolupracovať so svojim Slniečkom. Bola jeho najusilovnejšou a najváženejšou prispievateľkou.

Prečítaš na dúšok

Vymýšľať a vyrábať masku na karneval v škole je fajn zábava a vyhrať v nej prvú cenu poteší — čo povieš? Kniha výtvarníka Dezidera Tótha Urob si masku, ktorá vyšla koncom roka 1989 v Mladých letách, ti poradí, ako si masky môžeš urobiť. Dokonca sa v nej dozvieš, ako prežiť s maskou veľa zábavy aj inde ako na karnevale. Predstav si napríklad toto: v škole cez prestávku vytiahneš z tašky zošit s dierou. Otvoríš ho, diera sa rozdvojí a na spolužiakov zíza namaľovaná hlava. Dáš si ju pred tvár, obrátiš list a hlava sa rozre-

hoce, zamračí, rozplače, vyplazí jazyk... Alebo si predstav toto: na futbalovom zápase prídete povzbudzovať svojich spolužiakov so zvláštnymi mávadlami — plôškami rôznych farieb a tvarov. Zrazu mávadlá prilozíte k sebe, schováte sa za ne a už kričíte gól ústami obrovskej hlavy — masky triedy.

V knihe nájdeš okrem návodov aj zaujímavosti z histórie masiek a, samozrejme, množstvo farebných fotografií. A keďže sú návody okorenené humornými príhodami, knihu iste prečítaš na dúšok.

JANA STEINEROVÁ

NOVÝ RIADITEĽ

Vydavateľstvo Mladé letá má nového riaditeľa. Je ním spisovateľ Anton Hykisch, autor mnohých kníh pre dospelých, pre deti i mládež. Pracovníci vydavateľstva si ho zvolili sami, pretože veria, že pod jeho vedením bude na vydavateľskom počítači neustále svietiť zelená.

Anglické ľudové hádanky

Hádaj, hádač, hádaj,
o čom sa tu píše:
je to vyššie ako hlava —
ako klobúk nižšie.

Od normálnej misky nie je
hlbšie ani väčšie.
Pusti doň aj Mississippi —
plné nenatečie.

Mám sestru — v priekope
sediť ju vidíš.
Keď sa k nej priblížiš,
svrblavku chytiš.

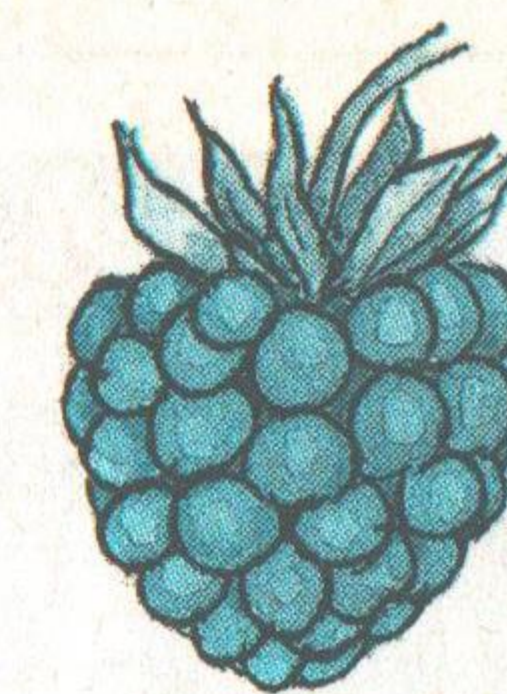
Jeden palec, štyri prsty,
nemá mäso ani kosti.

V bielych šatách
malé dievčatko.
Horúčku má —
zomrie zakrátko.

Prel. LUBOMÍR FELDEK

Rozlúštenie aspoň dvoch hádaniek nám pošlite do 30. apríla. Piatim výhercom pošleme pekné knihy.

CHCETE MAŤ PEXESO? Milí slnečníci, milé slnečnice! BUDETE MAŤ PEXESO!

Po výlete k Indiánom z kmeňa Siouxov pozývam vás tentoraz domov. Presnejšie na vrch Bradlo, na ktorom sa týči mohutná mohyla Milana Rastislava Šefánika. Keď vylúštite moju tajničku, dozviete sa, kto túto mohylu navrhol. Pre tých, ktorí by chceli o našom národnom hrdinovi vedieť viac, odporúčam prelistovať si knihu **Jána Juríčka Milan Rastislav Sttefánik**. Že je to knižka pre vašich starších súrodencov? To nič. Raz im predsa môžete poradiť i vy, čo by si mali prečítať.

Vy však nezabudnite vystrihnúť si z tejto strany súťažný kupónik a nalepiť ho na korešpondenčný lístok. A lístok aj s vylúštenou tajničkou doplňovačky nezabudnite, pravdaže, poslať na adresu:

Redakcia Slniečko, Suvorovova 3, 815 19 Bratislava.

Ináč by som vás nemohla zaradiť do žrebovania o pekné odznaky Slniečka. Tých, čo nevyhrajú, nech opäť poteší šesť obrázkov slniečkárskeho pexesa. A ešte moja rada. Ak sa vám zdajú byť obrázky pexesa tenké, nalepte si ich na výkres, a je to!

Vaša Tánička Tajnička

Zaspievaj na slávu šľachetných

Slovenské hymnické piesne sú zviazané s veľkými okamihmi nášho národa. Cez ne neraz precitujeme slovo vlasť. V novembrovej revolúcii sa zaskveli na námestiach ako vzácne klenoty: Kto za pravdu horí; Nad Tatrou sa blýska; Hej, Slováci; Hoj, vlasť moja; Hoj, zem drahá; Slovenčina moja; Kolo Tatier čierňava; Pieseň o rodnej zemi... Pätnásť najkrajších piesní s notovými zápismi a práve toľko národných básní s obrázkami Martina Benku sa môžeš naučiť aj ty zo zborníčka

KTO ZA PRAVDU HORÍ,

ktorý zostavil básnik Jaroslav Rezník a ktorý v týchto dňoch vydávajú Mladé letá.

Slniečko

Mesačník pre deti. Vydávajú Mladé letá, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež.

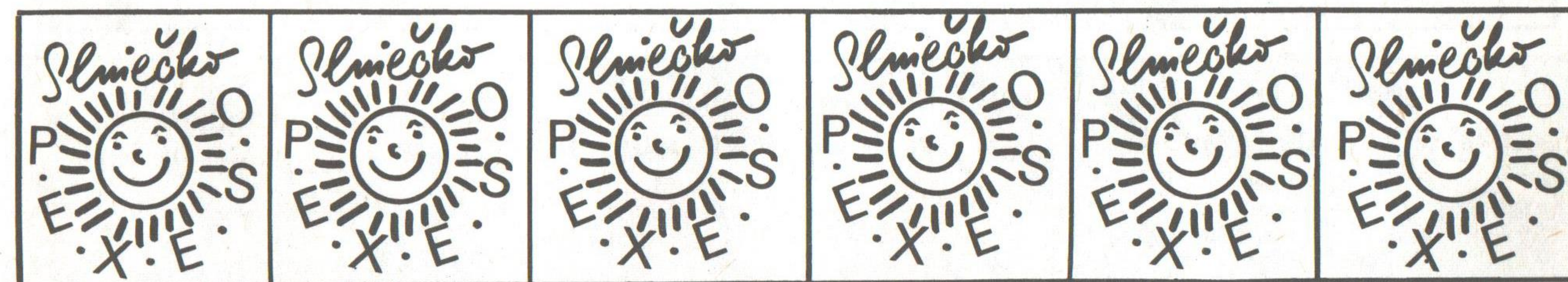
Šéfredaktor Ondrej Sliacky, tajomníčka redakcie — redaktorka Iveta Bognárová, grafická úprava Viera Fabianová.

Adresa redakcie: 815 19 Bratislava, Suvorovova 3. Telefón 523 26.

Tlačia Polygrafické závody, z. p. Bratislava-Krasňany. Rozširuje Poštová novinová služba, objednávky prijíma každá pošta a doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS Ústredná expedícia a dovoz tlačie, Nám. Slobody 6, 813 81 Bratislava. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta.

Cena výtlačku 4 Kčs, ročné predplatné 40 Kčs.

Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.

TAJNÍČKA • TÁNIČKA

Poviem ti o peknej knižke

